

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

**ULOGA MEĐUNARODNOG FONDA ZA DJECU UJEDINJENIH NACIJA U
ZAŠTITI I SPAŠAVANJU**

-magistarski rad-

Kandidat/kinja

Gardović Ivana

Broj indexa: 821

Mentor:

Doc.dr. Bajramović Zlatan

Sarajevo, mart 2022. godine

Gardović Ivana Uloga međunarodnog fonda za djecu Ujedinjenih nacija u zaštiti i spašavanju

2021

ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

ULOGA MEĐUNARODNOG FONDA ZA DJECU UJEDINJENIH
NACIJA U ZAŠTITI I SPAŠAVANJU

-magistarski rad-

Kandidat/kinja

Gardović Ivana

Broj indexa:821

Mentor:

Doc.dr. Bajramović Zlatan

Sarajevo, mart 2022 godine.

“Sigurnost se neće sama dogoditi, to je rezultat zajedničkog dogovora i društvenog ulaganja. Dugujemo to našoj djeci, najvrjednijem resursu našeg društva, život bez nasilja i straha.” — Nelson Mandela, južnoafrički političar i bivši predsjednik

S a d r Ź a j

Skraćenice	7
Popis tabela i slika.....	8
Uvod.....	9
I. Teorijske osnove rada.....	12
II. Metodološki okvir rada	12
1. Problem istraživanja	12
2. Predmet istraživanja	13
2.1. Kategorijalno pojmovni sistem.....	14
3. Ciljevi istraživanja.....	16
3.1. Naučni cilj	16
3.2. Društveni cilj	16
4. Sistem hipoteza.....	16
4.1. Generalna hipoteza	16
4.2. Posebne- pojedinačne hipoteze.....	17
4.3. Sistem varijabli.....	17
4.4. Sistem indikatora.....	17
5. Način istraživanja	18
6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja	19
7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja	20
1. UNICEF	21
1.1. Historijski razvoj UNICEF-a.....	23
1.1.1. Misija i vizija UNICEF-a	23
1.2. Sigurno okruženje za svako dijete.....	23
Rezime.....	24
2. Ujedinjene nacije i konvencija o pravima djeteta.....	27
2.1. Zaštita djece od svih oblika ugrožavanja.....	29
2.2. Zaštita djece od nasilja	32
2.3. Konvencija o pravima djeteta.....	35
2.4. Djeca imaju pravo na jednake šanse u životu.....	39
2.5. Romska djeca	41
2.6. Rodna ravnopravnost.....	44
2.7. Djeca sa poteškoćama u razvoju.....	45
2.8. Adolescenti.....	47
Rezime.....	47

3.	UNICEF u Bosni i Hercegovini	51
3.1.	Rad UNICEF-a u Bosni i Hercegovini.....	53
3.2.	Dijalog za budućnost.....	54
3.3.	Inicijative za obrazovanje i razvoj.....	55
	Rezime.....	57
4.	Zaštita djece za vrijeme pandemije COVID-19	60
4.1.	Mjere za hitno djelovanje	61
4.2.	Uticaj COVID-19 na djecu.....	62
4.3.	Zaštita djece od COVID-19 u sistemima alternativnog zbrinjavanja.....	64
	Rezime.....	65
5.	Zaštita i sigurnost djece na internetu.....	68
5.1.	Opasnost od interneta	69
5.2.	Eksploatacija djece na internetu	70
5.3.	Virtuelni svijet.....	71
5.4.	Internet sadržaj neprimjeren djeci	71
	Rezime.....	73
	Zaključak.....	75
	Bibliografija	78

Skraćenice

ACE - Negativno iskustvo iz djetinjstva

BiH - Bosna i Hercegovina

CCC- Organizacije za djecu u hitnim slučajevima

COVID-19/ SARS CoV-2- Naziv za korona virus

CRC- Convention on the Rights of the Child

DDR- Smanjenje rizika od katastrofa

ECD- Rano obrazovanje

EDUS- Nevladina organizacija

EU- Evropska unija

FBiH- Federacija Bosna i Hercegovina

ICT- Informacijske i komunikacijske tehnologije

MBC- Dom za majke i dijete

MICS- Klaster istraživanje višestrukih pokazatelja

PISA- Ocjenjivanje postignuća učenika

RS- Republika Srpska

SDG- Postizanje ciljeva održivog razvoja

SOS- Dječije selo

SSP- Sporazum o stabilnosti i pridruživanju

UNHCR- Svjetska zdravstvena organizacija

UNICEF- United Nations International Children's Emergency Fund

UNRRA- Preteča UNICEF-a

UNRRA- United Nations Relief and Rehabilitation Administration

USAID- Američka federalna agencija za pružanje međunarodne humanitarne pomoći

Popis tabela i slika

Slika 1. *Logo UNICEF-a, stranica*

Slika 2. *Referalni mehanizam*

Tabela 1. *Pravo na opstanak i zdravlje*

Tabela 2. *Pravo na adekvatan životni standard*

Uvod

UNICEF je organizacija Ujedinjenih naroda osnovana odlukom Generalne skupštine 11. decembra 1946. Glavni cilj organizacije je pomoći djeci i mladima širom svijeta u potrebi. Svojim radom i zaslugama UNICEF je stekao status vodeće svjetske organizacije koja sistemski provodi, promiče i štiti prava djece širom svijeta. U svom radu UNICEF se uvijek trudio dobiti podršku i razumijevanje vlade, org **Slika 1. Logo UNICEF-a** la svjesno i odgovorno promijene svijet i svijet učine boljim. UNICEF je nasljednik UNRRE-e. UNRRA je osnovana 9. novembra 1943. Privremena je međunarodna organizacija čija je misija pomoći u obnovi zemalja oštećenih ratom, a nemaju potrebna sredstva za kupnju opreme, hrane, lijekova i lijekova. Materijali iz inozemstva. Ta sredstva doniraju zemlje koje rat nije zauzeo ili iscrpio u velikoj mjeri.. Pomoć se pruža u obliku opreme, hrane, odjeće, lijekova itd. UNRRA je prestala s radom 21. marta 1949. godine, a njegove aktivnosti preuzeo je UNICEF. U kratkotrajnoj operaciji UNRWA je u to vrijeme podijelila izuzetno visoku pomoć od 3,66 milijardi američkih dolara. Nakon raspuštanja UNRWA-e Ujedinjenih naroda, UNICEF je preuzeo novac i druge materijalne resurse. Prema svom pravnom statusu, UNICEF je dio polunezavisne organizacije Ujedinjenih naroda.¹ UNICEF-om upravlja Izvršni odbor koji se sastoji od predstavnika iz 32 zemlje (Jugoslavija je bila član Izvršnog odbora do 1968.). Radom Izvršnog odbora upravlja izvršni direktor kojeg imenuje glavni sekretar Ujedinjenih naroda u skladu s odlukom Izvršnog odbora. UNICEF je najcjelovitija i naravno jedna od najhumanijih organizacija u Ujedinjenim narodima. Postojanje međunarodne organizacije obično ne može eliminirati nasilje niti pružiti kolektivnu sigurnost, ali može doprinijeti ostvarenju tih ciljeva kroz državne aktere koji nenasilno ponašanje uistinu počinju smatrati pravim izborom. Takozvano "grupiranje" postaje društveni doprinos međunarodnih organizacija. Zapravo, postavlja zahtjeve za određena ponašanja država članica i zahtijeva od njih da izjave standarde kojih se moraju pridržavati. Institucionalizacija ovih kodeksa ponašanja među državama članicama dovela je do njihovog samopriznavanja i prepoznavanja u općepriznatoj cjelini.² Kao međunarodna organizacija kojoj je cilj spasiti dječji život i pružiti im uvjete života za sve, UNICEF je razlikuje od bilo koje druge humanitarne organizacije. Roditeljstvo bi trebalo biti glavna politička aktivnost svih država. Budući da to nije slučaj i nema poticaja za to u nekim nerazvijenim zemljama, uloga UNICEF-a u zbrinjavanju najranjivijeg i najvažnijeg dijela društva (tj. Djece) neprocjenjiva je.³ Stoga bi

¹ Klinčić, Dražen, UNICEF u Hrvatskoj, Pregledni članak UDK: 364.07(497.5) UNICEF, str 51.

² Klinčić, Dražen, UNICEF u Hrvatskoj, Pregledni članak UDK: 364.07(497.5) UNICEF, str 52.

³ Brian Keeley, Editor in Chief; Céline Little, Editor; Juliano Diniz de Oliveira, Research and Policy Specialist; Eric Zuehlke, Editor; Gregory Sclama, Researcher; Kasper Vrolijk, Data Analyst; Upasana Young, Programme Associate (Design); Dawit Ghebremichael, Programme Associate; and David Anthony, Chief of Policy Analysis, *THE STATE OF THE WORLD'S*

rad Međunarodnog fonda trebao biti podržan na razne načine kako bi se doista uspjelo u postizanju njegovih ciljeva. Prije trideset godina svijet je bio jedinstven i željan zajedničkog stvaranja svijeta kakav djeca zaslužuju. U ovom svijetu svako dijete ima priliku rasti, učiti, razvijati svoje sposobnosti i talente, odrastati u porodici i biti sigurno i zaštićeno. U trenutku kada se svjetski poredak mijenja, Berlinski zid pada, rađa se Internet i svijet se ujedinjuje u odbrani djece i djetinjstva.⁴ Generalna skupština Ujedinjenih naroda 20. novembra 1989. donijela je "Konvenciju o pravima djeteta", međunarodni instrument koji priznaje prava djece u cijelom svijetu. "Konvenciju" je potpisalo 196 zemalja, postajući najbrži i najprihvaćeniji sporazum o ljudskim pravima u povijesti. . Prije usvajanja Konvencije o pravima djeteta nije bilo širokog prihvaćanja temeljne veze između dobrobiti djece i moći društva u kojem su živjela. Zbog toga je Konvencija tako važna prekretnica. Konvencija se smatra prvim dokumentom koji je djecu učinio pravom, a ne samo osobom kojoj je potrebna posebna zaštita. Konvencija o pravima djeteta u osnovi je pravni akt s pravnim učinkom i dužna je natjerati stranke da se pridržavaju njezinih odredbi te uključuje pravo nadzora nad primjenom u zemlji koja prihvaća i ratificira Konvenciju. Ne postoji datum isteka prava djeteta. Oni su univerzalni i vječni. Djeca su naša budućnost, ali njihova budućnost počinje sada. Svaka generacija ima priliku postaviti temelje za novi i bolji svijet. Ne možemo propustiti priliku. Prilika za stvaranje svijeta dostojnog djece.⁵ Dječja prava su zaštita prava svih osoba mlađih od 18 godina. Oni ukazuju na to što bi svako dijete trebalo imati ili treba učiniti. Svako dijete ima pravo na obrazovanje, zdravstvenu zaštitu, hranu, igru, zaštitu itd. Dječja prava trebala bi osigurati da svako dijete ima priliku učiniti ono što može. Sva su prava međusobno povezana i podjednako važna. Naša prava pripadaju nama jer smo s njima rođeni, a osim toga važno je i da poštujemo prava drugih.⁶

CHILDREN 2019 Growing well in a changing world Children, food and nutrition, Published by UNICEF since 1980, The State of the World's Children report seeks to deepen knowledge and raise awareness of key issues affecting children and advocates for solutions that improve children's lives.

⁴ Vlah, Nevenka, UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund)–međunarodni fond UN-a, str. 27.

⁵ Ured UNICEF-a za Hrvatsku Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje svim građankama, građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama podržali aktivnosti i programe koji poboljšavaju živote djece u Hrvatskoj i svijetu., str 4.

⁶ Ured UNICEF-a za Hrvatsku Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje svim građankama, građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama podržali aktivnosti i programe koji poboljšavaju živote djece u Hrvatskoj i svijetu., str 4.

I. Teorijske osnove rada

Danas 19.000 djece mlađe od pet godina u svijetu i dalje umire od osrednjih i lako spriječljivih uzroka poput pothranjenosti, nedostatka cjepiva (necijepljenih), nedostatka pitke vode i zagađenja. Stoga su UNICEF-ove aktivnosti usmjerene na uklanjanje ovh razloga i osigurati osnovne uvjete za siguran i zdrav rast svakog djeteta. Dječji fond Ujedinjenih naroda (International Nations Children's Emergency Fund) je međunarodni fond koji se fokusira na kvalitetu i razinu života djece i mladih. Potpuno se financira dobrovoljnim priložima vlada, zaklada, tvrtki i građana. Sjedište joj je u New Yorku. U početku je svrha fonda bila pomoć europskoj djeci nakon Drugog svjetskog rata, ali s godinama se njegova misija mijenjala. UNICEF usmjerava svoje aktivnosti na druge dijelove svijeta, pomažući djeci u Africi, Aziji, Južnoj Americi i Europi, a više se fokusira na istočne regije u kojima je socijalizam pao. Od svog osnivanja (1946) do danas, misija ove međunarodne zaklade je zagovaranje zaštite dječjih prava; pružanje pomoći i zadovoljenje osnovnih životnih potreba, poput hrane, vode, sanitacije, zdravstvene zaštite i obrazovanja; mogućnosti za puni potencijal (obrazovanje i zaštita od radnog iskorištavanja). Trebali bi biti zaštićeni od svih oblika diskriminacije (djeca su ona koja imaju svoja prava, a ne vlasništvo odraslih), a vlada bi svoju politiku trebala usmjeriti na interese djece. Od 1990. (6,9 milijuna djece mlađe od 5 godina umrlo je širom svijeta) do 2011. (broj je pao na 19 000 djece), može se vidjeti zavidan napredak. No, u današnjoj je situaciji taj broj i dalje vrlo velik, pa UNICEF-ove aktivnosti imaju za cilj taj broj učiniti nulom. Ciljeve ostvaruje kroz partnerstvo s medijima te privatnim i javnim sektorom. Mora se naglasiti da se kao međuvladina organizacija temelji na suradnji s vladom na promicanju i ostvarivanju dječjih prava u skladu s Konvencijom o pravima djeteta. UNICEF djeluje u više od 190 zemalja, regija i regija putem nacionalnih planova i nacionalnih odbora, čime se prikupljaju sredstva i javnost upoznaje s misijom i aktivnostima organizacije. Djelatnosti ovih zemalja podijeljene su u 8 regija: Srednja i Istočna Europa i Zajednica Neovisnih Država; Istočna Azija i Pacifik, Istočna Afrika i Južna Afrika, industrijske zemlje, Latinska Amerika i Karibi, Bliski Istok i Sjeverna Afrika, te zapadne i srednje Afrike.⁷

II. Metodološki okvir rada

1. Problem istraživanja

⁷ Vlah, Nevenka, UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund)–međunarodni fond UN-a.

Nasilje djeluje pogubno na djecu. Osim što izravno ugrožava njihov život i tjelesno zdravlje, nasilje ugrožava i emocionalno zdravlje i budućnost djece. Nasilje se također može prenositi s jedne generacije na drugu, jer djeca koja doživljavaju nasilje takvo ponašanje mogu doživljavati kao "normalno" i prihvatljivo u društvu.⁸ Fizičko ili mentalno nasilje, zlostavljanje ili nemar, uznemiravanje ili nasilje u eksploataciji svakodnevni je život hiljada djece širom jugoistočne Europe. Podaci pokazuju da je više od polovice dječaka i djevojčica u dobi od 2 do 14 godina (u nekim zemljama više od 70%) primilo barem jedan oblik tjelesnog ili psihološkog kažnjavanja od članova porodice (Afrika). Djeci je još uvijek teško razgovarati o nasilju u porodici s drugim ljudima, posebno tražeći zaštitu. UNICEF u Bosni i Hercegovini proveo je istraživanje socijalnih normi i stavova prema nasilju, s fokusom na tjelesno kažnjavanje. Rezultati pokazuju da postoji visok stupanj tolerancije prema korištenju tjelesnih kazni u porodici, jer se na nasilje ne gleda kao na nasilno djelo, već kao na način obrazovanja i odgoja djece. Ne smijemo zaboraviti: Nasilje je svugdje - kod kuće, u školi ili na ulici. Nasilje ne šteti samo djeci. Uništava srž društva i negativno utječe na dobrobit porodice i zajednice.⁹

2. Predmet istraživanja

Podaci o djeci žrtvama zločina često su nepotpuni i teško ih je dobiti. Međutim, podaci o slučajevima koji uključuju barem jedno dijete žrtvu koje je dostavio Visoki sudbeni i tužiteljski odbor pokazuju da stotine djece žrtava svake godine sudjeluju u kaznenopravnom procesu, a broj djece koja prijavljuju zločine u Bosni i Hercegovini se povećava. Bez opsežnijih podataka razvrstanih po vrsti kaznenog djela, spolu i dobi žrtve, teško je odrediti odgovarajuće zaključke o kaznenom zlostavljanju djece. Ako je moguće, sistem prikupljanja podataka trebao bi biti koordiniran između sistema zaštite djece i kaznene pravde. Postoje mnogi standardi koji promiču i zahtijevaju jednak pristup pravdi za djecu. Pravosudni sistem trebao bi razviti postupke koji su korisni za djecu i zalagati se za dječji razvoj, oporavak i socijalnu reintegraciju. UNICEF u Bosni i Hercegovini stvorio je program "Dijete pravda" za podršku naporima vlasti Bosne i Hercegovine na povećanju pristupa pravnoj zaštiti i društvu za djecu u riziku, maloljetnike, djecu žrtve / svjedoke i djecu u građanskom postupku

⁸ Ciboci, Lana, Čosić, Predrag, Kanižaj, Igor, Potočnik, Dunja, Vinković Dejan, Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb 2020.

⁹ Internet izvor: <https://www.unicef.org/bih/zaustavljanje-nasilja-nad-djecom> pristup 11.03.2021.

Mogućnosti za uslugu . Glavni je cilj zaštititi dječja prava, promicati prevenciju i smanjiti kršenja prava. UNICEF također podučava obuku policije, tužitelja, sudaca, odvjetnika, socijalnih službi i zdravstvenih radnika kako bi se osigurala učinkovita zaštita djece. UNICEF potiče uspostavljanje pravosudnih i istražnih postupaka prilagođenih djeci u kojima je pravo na zaštitu djece najvažnije i u skladu s Konvencijom o pravima djeteta i drugim pravno neobvezujućim međunarodnim standardima, normama i pravilima.¹⁰

1. Uslovi – zaštita djece na cijelom svijetu, od sela, gradova, država itd.
2. Subjekti – građani, roditelji i svi oni koji mogu pomoći su dužni zaštititi djecu.
3. Motivi – sigurnost djece je ključna ukoliko želimo analizirati sigurnost te države koja se analizira u datom momentu.
4. Aktivnosti – potrebno je pokrenuti svijest o zaštiti djece raznim seminarima, platformama i drugim aktivnostima.
5. Metode – djeci je potrebna adekvatna zaštita da bi se osjećali sigurno bez obzira gdje se nalazili.
6. Efekti – djeca će biti sigurna ukoliko se fond za zaštitu djece poveća znatnijim finansijskim sredstvima kao i obučenom ljudskom kadru koji će raditi u cilju zaštite i spašavanja djece.

2.1. Kategorijalno pojmovni sistem

UJEDINJENE NACIJE (UN)

Ujedinjeni narodi međunarodna su organizacija osnovana 24. oktobra 1945. godine, a svrha joj je promicanje međunarodne suradnje. Osnovan je nakon Drugog svjetskog rata i zamijenio je neučinkovitu Ligu naroda. Na dan osnivanja organizacija je imala 51 člana, dok pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda trenutno ima 193 člana. Sjedište Ujedinjenih naroda nalazi se u međunarodnoj regiji New York, dok su glavni uredi te organizacije u Ženevi, Nairobiju i Beču.

UNICEF

¹⁰ Internet izvor: <https://www.unicef.org/bih/zaustavljanje-nasilja-nad-djecom> pristup 11.03.2022

Dječji fond Ujedinjenih naroda (UNICEF) promiče prava i dobrobit svakog djeteta. UNICEF saraduje s partnerima iz 190 zemalja i regija kako bi tu obvezu pretočio u praktične akcije, a ulaže posebne napore kako bi donio korist čak i najugroženijoj i isključenoj djeci, a koristi i svoj djeci na svijetu. Odgovornosti UNICEF-a u hitnim slučajevima uključene su u osnovne odgovornosti Dječje organizacije za hitne slučajeve (CCC). UNICEF je globalno i u Bosni i Hercegovini vodeća humanitarna agencija odgovorna za zaštitu i obrazovanje djece.

KONVENCIJA O ZAŠTITI DJECE

Djeca se rađaju s osnovnim slobodama i pravima koja pripadaju čitavom čovječanstvu. Međutim, s obzirom na fizičku i psihološku nezrelost, potrebno je naglasiti da djeca upravo zbog te činjenice uživaju posebna prava na zaštitu. Upravo je to osnovno polazište Konvencije o pravima djeteta. Konvencija o pravima djeteta međunarodni je dokument koji je Generalna skupština Ujedinjenih naroda usvojila 20. novembra 1989. Sadrži univerzalne standarde koje moraju jamčiti sve stranke Konvencije (odnosno potpisnice i ratifikatori) djetete.

ZAŠTITA I SPAŠAVANJE

Zaštita i spašavanje ljudi i materijalnih predmeta od prirodnih i drugih katastrofa vrlo je stara aktivnost, ali njegova će se istraživanja provoditi u budućnosti. Ovo je multidisciplinarno područje i mora se konsultovati s mnogim znanstvenim poljima i disciplinama, koje u svojim istraživačkim temama imaju određene pojave u prirodi ili tehnološka dostignuća u gospodarstvu. (Huseinbašić Čamil, 2009)

KRIMINAL

Zločin (od latinskog "optužba, krivnja, zločin") ili kršenje zakona vrsta je postupka, radnja koja bi trebala biti kažnjena zakonom, zločin. Kriminologija je znanost o proučavanju borbe protiv kriminala. Zločin je pojava koja pruža kaznene prijave. Stoga, zločin ne znači kršenje društvenih pravila koja ne predviđaju kaznene sankcije. Svaka zajednica poduzima mjere za borbu protiv kriminala. Te se mjere u osnovi svode na prevenciju i suzbijanje. Preventivne mjere osmišljene su kako bi se uklonili temeljni uzroci zločina, a nakon počinjenja kaznenih djela na počinitelje se primjenjuju represivne mjere. Ova je razlika relativno važna, jer preventivne mjere mogu sadržavati i elemente represije, a s druge strane represivne mjere obično imaju preventivnu svrhu, odnosno suzbijanje kriminala.

3. Ciljevi istraživanja

Sve postojeane aktivnosti i ljudske djelatnosti se odvijaju s određenim i konkretnim ciljem. Shodno ovome može se reći da se svako konkretno naučno istraživanje odvija s određenim ciljem, a taj cilj je rješenje nekog datog problema koji je definiran kao predmet istraživanja. Ako govorimo o ciljevima naučnog istraživanja, razlikujemo naučni i društveni cilj istraživanja. Naučni ciljevi su oni ciljevi koji se odnose na „sticanje naučnog saznanja određenog obima i nivoa“ dok bi društveni ciljevi bili oni ciljevi koji su „usmjereni na dobrobit ljudi“. (Termiz, 2009:220)

3.1. Naučni cilj

Naučni ciljevi istraživačkog rada se podvode pod ravan verifikatorne ali i heurističke naravi. Neophodno je uspostaviti da li postoji adekvatni procesi kojima bi uloga međunarodnog fonda znatnije mogla pomagati djeci u ratom pogođenim državama, odnosno da li postoje određeni programi i aktivnosti na rješavanju problema. Također, potrebno je doći do činjeničnih rezultata koji će nam reći da li postoje ljudski/građanski napori za rješavanje problema.

3.2. Društveni cilj

Društveni ciljevi istraživanja će se fokusirati na skretanje pažnje šire javnosti, a naročito nadležnih institucija, za problem sa kojim se susreće međunarodna agencija UNICEF .Rezultati ovog istraživanja se mogu iskoristiti i za buduća odlučivanja vezana za proces donošenja odluka iz oblasti rješavanja problema zaštite djece u očuvanja njihove sigurnosti.

4. Sistem hipoteza

4.1. Generalna hipoteza

Uloga međunarodnog fonda za djecu Ujedinjenih naroda u zaštiti i spašavanju predstavlja važnu ulogu u zaštiti i spašavanju djece u zemljama trećeg svijeta, ratom zahvaćenim područjima ali i u današnjem periodu zaštitu djece od različitih oblika ugrožavanja.

4.2. Posebne- pojedinačne hipoteze

1. Stvaranja gradova po mjeri djece (blagostanje djece je važan pokazatelj zdravog okruženja, demokratskog društva i dobrog upravljanja).
2. Stop nasilju među djecom – kampanja je pokrenuta s ciljem podizanja svijesti o neprihvatljivosti nasilnog ponašanja.
3. Svako dijete treba porodicu – podizanje svijesti o pravu svakog djeteta da odrasta u sigurnom i toplom porodičnom okruženju.
4. Zajedno od početka – podizanje svijesti o važnosti podrške u rodilištima i prvim danima života za daljnji razvoj svakog djeteta.
5. Osigurana pravodobna potpora i ohrabrenje u prvim godinama života koju trebaju sve porodice , a posebno porodice djece s teškoćama u razvoju.
6. Prekini lanac – odnosi se na zaustavljanje elektronskog nasilja među djecom.

4.3. Sistem varijabli

Prema ulozi varijable dijelimo na zavisne i nezavisne varijable. Značaj nezavisne varijable koja stoji na početku hipoteze jest da pokaže uzrok, povod i razlog, dok je cilj zavisne varijable da je opisuje.

- *Zavisne varijable* (stvoriti blagostanje za svako dijete, cilj je osigurati stabilan i siguran život bez nasilja, svako dijete treba porodicu.)
- *Nezavisne varijable* (realiziranje zdravog okruženja zaustavljanjem nasilja nad djecom te stvaranjem hraniteljskih porodica za svako dijete koje nema vlastitu).

4.4. Sistem indikatora

Briga za djecu bi trebala biti primarna aktivnost politike svih država. Budući da to nije tako, a u nekim nerazvijenim zemljama nema ni predispozicija za to, UNICEF-ova uloga je nemjerljiva u pogledu brige za najosjetljiviji, ali i najvažniji dio društva, a to su djeca. Stoga treba u svakom pogledu podržavati rad tog međunarodnog fonda kako bi zaista uspjeli ostvariti svoje ciljeve.

5. Način istraživanja

U suštini način istraživanja normira različite postupke pri izboru i definisanju kriterija, te njihove primjene, u postupanju i ostvarivanju funkcionalnih odnosa između metoda, postupanja u primjeni tehnike i instrumenata istraživanja, obaveze za donošenje planova itd. (Termiz, 2009:236). Konkretnom formulacijom predmeta i problema istraživanja su određene bitne komponente sadržaja na koji se odnosi teorijska građa ovog projekta istraživanja. Ciljevima istraživanja su uspostavljeni očekivani nivoi naučnog saznanja, dok su indikatori povezani sa hipotezama , prvenstveno posebnim hipotezama, te su odredili deskriptivnu formu iskaza i prezentovanje njegove teorijske građe. U nastavku je nužno ustvrditi način ovog istraživanja.

Tri su opštenaučne metode koje će biti korištene u procesu istraživanja: hipotetičko-deduktivna metoda, statistička metoda te metoda modelovanja.

Hipotetičko deduktivna metoda

U procesu istraživanja uloge međunarodne zajednice i volje stanovništva u procesu izgradnje mira u podijeljenim društvima poslužila su nam provjerena i do sada potvrđena saznanja o iskustvima i društvenima praksama ovoga poduhvata iz različitih perioda društvenih dešavanja. Ova saznanja i iskustva u opservaciji su sa našim podacima istraživanja te nas mogu dovesti do novih spoznaja sa većim stepenom istinitosti ali i vjetovatnoće. Opažanje čini osnovu ove metode, te možemo reći da je ovo selektivna provjera predmeta istraživanja od mnoštva subjekata.

Statistički metod

Obzirom da će u ovom radu biti ključan podatak društvene mase, iz tog razloga ćemo koristiti primjenu statističkog metoda u ovom procesu istraživanja. Potrebno je primijeniti statističko-informatičku metodu obrade podataka dobijenih metodom ispitivanja na uzorku, uključujući prebrojavanje i sistematizaciju iskaza koje budemo prikupili.

Metod modelovanja

Bez obzira što za konkretni predmet ovog istraživanja i nema nekih konkretnijih istraživanja potrebno je koristiti i metodu modelovanja i ona je primjenjiva odmah i to na bazi raspoloživih saznanja, kako naučnih, tako i empirijskih koja kako je već navedeno nisu u toj mjeri dovoljno i konkretno istraživana. Izvori podataka su bitan faktor koji djeluju na valjanost i pouzdanost podataka. Razlika je evidentna između raznovrsnih empirijskih izvora kao što su ljudi, pojedinci (subjekti) i njihovi kolektiviteti, te teorijskih naučnih iskaza kao specijalnu kategoriju ljudskih tvorevina. Za empirijska istraživanja važni su i jedna i druga vrsta izvora naravno sa naglaskom na empirijske izvore u našem konkretnom predmetu istraživanja. Za teorijska istraživanja prvenstven značaj imaju naučni izvori. U ovom radu će biti korišten model reprezentativnog uzorka. To podrazumijeva da ćemo iz većeg broja jedinki koristiti one koji čine reprezentativni uzorak.

6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja

Djeca u Bosni i Hercegovini svakodnevno se suočavaju s mnogim izazovima u ostvarivanju svojih prava. Nažalost, vrlo je malo odgovora na slučajeve kršenja dječjih prava, a malo učinkovitih lijekova.¹¹ Ako države nemaju odgovarajući pravni okvir koji osigurava da djeca razumiju svoja prava, dobivaju pravne lijekove i mogu tražiti zaštitu ili pravne lijekove, u skladu s Konvencijom o pravima djeteta, jamčenje punih prava djece još uvijek je samo jedan oblik. Niz kršenja koja mogu naići.¹² Do sada se reformski rad u Bosni i Hercegovini uglavnom fokusirao na odgovor pravosuđa na slučajeve maloljetničkog kriminala. Malo je

¹¹ Dževad Termiz, *Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti*, FPN, Sarajevo 2014

¹² Dragan R. Simić, *HRANITELJSTVO I DOBROBIT ADOLESCENATA*, Istraživanje za unapređenje politika i praksi, Univerzitet u Beogradu — Fakultet političkih nauka Beograd, Jove Ilića 165

pažnje posvećeno načinu na koji pravosudni sistem podržava djecu čija su prava kršena u kriminalnim radnjama. Podaci o djeci žrtvama zločina često su nepotpuni i teško ih je dobiti. Međutim, podaci o slučajevima koji uključuju barem jedno dijete žrtvu koje je dostavio Visoki sudbeni i tužiteljski odbor pokazuju da stotine djece žrtava svake godine sudjeluju u kaznenopravnom procesu, a broj djece koja prijavljuju zločine u Bosni i Hercegovini se povećava. Bez opsežnijih podataka razvrstanih po vrsti kaznenog djela, spolu i dobi žrtve, teško je odrediti odgovarajuće zaključke o kaznenom zlostavljanju djece. Ako je moguće, sistem prikupljanja podataka trebao bi biti koordiniran između sistema zaštite djece i kaznene pravde. . Europska unija radi širom Bosne i Hercegovine, kao i drugih zemalja u regiji, kako bi osigurala da djeca uživaju svoja prava. Djeca bi trebala biti djeca i trebala bi naučiti živjeti svoj život. Prije svega, dijete bi trebalo imati socijalni prostor, siguran prostor, gdje može ispuniti i ostvariti svoj puni potencijal. Europska unija pružila je ogromnu financijsku potporu. Sve je ovo da bi se ova djeca ovdje u Bosni i Hercegovini školovala, učila jezike i radila druge stvari kao i druga djeca.¹³

7. Vremensko i prostorno određenje istraživanja

Vremensko određenje predmeta istraživanja jeste u suštini od samog osnivanja UNICEF-a pa do danas, odnosno jedan historijski pregled razvoja i djelovanja ove Međunarodne organizacije. Prostorno određenje predmeta istraživanja čine djelatnosti , odnosno područja djelovanja UNICEF-a, a naročito ćemo se bazirati na Bosnu i Hercegovinu kao državu pogođenu ratnim dešavanjima, te mogućnosti i kapaciteti države Bosne i Hercegovine u zaštiti svakog djeteta.¹⁴

¹³ Internet izvor: <https://www.unicef.org/bih/zaustavljanje-nasilja-nad-djecom> pristup 11.03.2021.

¹⁴ Dževad Termiz, *Metodologija društvenih nauka*, NIK Grafit, Lukavac, 2009

POGLAVLJE I.

UNICEF

Historijski razvoj UNICEF-a

1. UNICEF

UNICEF je globalni lider u zaštiti dječjih prava u 190 zemalja, uključujući Bosnu i Hercegovinu. Posljednjih 70 godina UNICEF se zalaže za zaštitu prava djece i njihovih porodica i poboljšanje životnih uslova njih i njihovih porodica. Dječji fond Ujedinjenih naroda (UNICEF) promiče prava i dobrobit svakog djeteta. UNICEF surađuje s partnerima iz 190 zemalja i regija kako bi tu obvezu pretočio u praktične akcije, a ulaže posebne napore kako bi donio korist čak i najugroženijoj i isključenoj djeci, a koristi i svoj djeci na svijetu.¹⁵

¹⁵ Jan Beise, Claus Hansen, Laura Healy, Sinae Lee, Naomi Lindt, Yukun Pei, Danzhen You, *LOST AT HOME The risks and challenges for internally displaced children and the urgent actions needed to protect them*, This publication was developed by the UNICEF Data and Analytics Section, Division of Data, Analytics, Planning and Monitoring, in partnership with the Migration and Displacement Team, Programme Division.

„Danas u svijetu još uvijek umire 19000 djece mlađe od pet godina i to od banalnih i lako sprječivih uzroka kao što su pothranjenost, nedostatak cjepiva, nedostatak i zagađenost pitke vode, stoga su aktivnosti UNICEF-a usmjerene na otklanjanje tih uzroka kao i osiguravanju osnovnih uvjeta za sigurno i zdravo odrastanje svakog djeteta.“¹⁶ Odgovornosti UNICEF-a u hitnim slučajevima uključene su u osnovne odgovornosti Dječje organizacije za hitne slučajeve (CCC). UNICEF je globalno i u Bosni i Hercegovini vodeća humanitarna agencija odgovorna za zaštitu i obrazovanje djece. U Bosni i Hercegovini UNICEF surađuje s vladinim partnerima i njihovim agencijama (Centar za socijalni rad), UN agencijama i nevladinim partnerima (Dansko vijeće za izbjeglice, Save the Children, SOS Dječje selo, World Vision, UN Women Agency) kako bi zadovoljio trenutne potrebe UNICEF. Djeca, uključujući zaštitu, zdravstvenu zaštitu, odgovarajuću prehranu i obrazovanje.¹⁷

UNICEF u Bosni i Hercegovini pruža sljedeće usluge:

Prihvatni centar Sarakovac i Jutarnji prihvatni centar Usivak, kao i sirotišta u privremenim skloništima u Poriću, Bili, Cedru i Bellavisi. CFS pruža djeci mogućnosti za rast, igru, učenje i poboljšanje njihove prilagodljivosti, kao i dobivanje psihosocijalne podrške. Dom za majke i dijete (MBC) u Izbjegličkom centru Salakovac, PPC Ušivak, Borići, Bira i MBC pruža roditeljima savjete o prehrani dojenčadi i djece dojenčadi, informacije / podizanje svijesti o dojenju i higijeni, psihosocijalno savjetovanje i dijeljenje podrške djeci u hrani i higijeni proizvoda. Osigurati odgovarajuću uslugu privremene njege, zaštite i podrške za djecu bez pratnje i odvojenu djecu te djecu u riziku / djecu žrtve nasilja, zlostavljanja i izrabljivanja. Tim za zaštitu djece na licu mjesta pruža podršku na licu mjesta za djecu bez pratnje i odvojenu djecu te djecu / djecu u riziku / koja su izložena nasilju, zlostavljanju i iskorištavanju, uključujući psihosocijalnu podršku i upućivanje na vanjske službe podrške (zakonski zastupnici) u sljedećim slučajevima I pomoć, medicinske usluge) i pružaju pristup zabavi / zabavnim i sportskim aktivnostima. Djeca su upisana u državne škole. UNICEF i njegovi partneri podržavaju upis djece u javne škole kako bi se osiguralo ostvarivanje prava djece na obrazovanje. Djeca od 6 do 15 godina koja su trenutno smještena u PPC Ušivak, Zastupnički dom, PPC Borići, PPC Bira, skloništa s Une i Sedra PPC mogu dobiti formalno obrazovanje. Djeca prije polaska u školu moraju proći fizički pregled. Dječja skrb i hitna stomatološka njega. UNICEF i Demokratska Republika Kongo pružali su dječju i hitnu

¹⁶ Vlah, Nevenka, UNICEF, *United Nations International Children's Emergency Fund* – međunarodni fond UN-a, str 22

¹⁷ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

stomatološku pomoć na klinici PPC Sedra. UNICEF surađuje s partnerima (agencije za javno zdravstvo i Demokratska Republika Kongo) kako bi pružio informacije o imunizaciji djece.¹⁸

1.1. Historijski razvoj UNICEF-a

1.1.1. Misija i vizija UNICEF-a

„Ne možemo dopustiti da najveća generacija djece ikad okupira zemlju. Ne smijemo dozvoliti da djeca odrastaju nepoishranjena, nezdrava i neobrazovana, da bi postali roditelji generacije neishranjenih, nezdravih i neobrazovanih.“¹⁹ Cilj UNICEF-a je jasan - osigurati da svako dijete ima jednake mogućnosti. Vjerujemo da je briga o djeci temelj ljudskog i društvenog napretka. UNICEF je osnovan 1946. godine s ciljem prevladavanja prepreka koje su siromaštvo, nasilje, bolesti i diskriminacija uzrokovale rast djece. UNICEF pomaže u izgradnji svijeta u kojem se u potpunosti ostvaruju prava svakog djeteta. Dobrobit djece pokretačka je snaga UNICEF-a. Svakog dana radimo za svako dijete. Radimo u nekim od najranjivijih područja svijeta kako bismo pomogli djeci u najneugodnijim situacijama.²⁰

1.2. Sigurno okruženje za svako dijete

„Prije prihvaćanja Konvencije o pravima djeteta nije postojalo široko prihvaćanje temeljne veze između dobrobiti djece i snage društava u kojima ona odrastaju. Zato je Konvencija tako važna prekretnica. Konvencija je prvi dokument u kojemu se djetetu pristupa kao osobi s pravima, a ne samo kao osobi koja treba posebnu zaštitu. Konvencija o pravima djeteta pravni je akt koji ima snagu zakona, obvezuje stranke na pridržavanje njezinih odredaba i uključuje pravo nadziranja primjene u državama koje su ju prihvatile i ratificirale.“²¹ Poplave u maju 2014. snažno su nas podsjetile da je Bosna i Hercegovina ranjiva na vremenske i geološke prirodne katastrofe. Prema procjeni potreba Bosne i Hercegovine za oporavkom nakon katastrofe iz 2014. godine, ukupan gubitak uzrokovan

¹⁸ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

¹⁹ Peter Adamson, Carol Bellamy, Kul Gautam, Richard Jolly, Nyi Nyi, Mary Racelis, Richard Reid, Jon Rohde, *JIM GRANT UNICEF visionary*, Printed on recycled paper by Giuntina, Florence, Italy, str. 159

²⁰ <https://www.unicef.org/croatia/o-nama>. pristup 10.03.2021.

²¹ Ured UNICEF-a za Hrvatsku Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje svim građankama, građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama podržali aktivnosti i programe koji poboljšavaju živote djece u Hrvatskoj i svijetu. *Sva prava za svako dijete*, Zagreb 2019, str 4.

poplavom u 2014. godini iznosio je približno 1,7 milijardi američkih dolara. Posebna je potreba za provedbom strategije smanjenja rizika od katastrofa (DDR), koja posebnu pozornost posvećuje djeci u nepovoljnom položaju.²² Ujedinjeni narodi su 2017. godine formulirali novi zajednički plan o DDR-u, koji za cilj ima jačanje institucionalnih kapaciteta i koordinaciju na vladinoj razini, promicanje multisektorskih mjera smanjenja rizika i mjera spremnosti za katastrofe u rizičnim područjima i smanjenje utjecaja katastrofa, ranjivost građana i klimatske promjene. UNICEF koristi DDR sa zajednicom u suradnji s odabranim općinama kako bi osigurao da djeca, njihove porodice i zajednice mogu izdržati katastrofe. Sastavljanjem "Priručnika o ulozi sistema socijalne zaštite u pripravnosti i odgovoru na hitne slučajeve", inicijativama za izgradnju kapaciteta i testiranjem lokalnih akcijskih planova GDR-a za socijalnu zaštitu, UNICEF pomaže uključiti rizik od katastrofe u dizajn, isporuku i ciljanje društva. Pružite pomoć u sljedećim situacijama. Kroz napore na uspostavljanju DDR-ova u obrazovnom i zdravstvenom sektoru i jačanju spremnosti i odgovora na socijalnu i dječju zaštitu, UNICEF nastavlja podizati svijest o ugroženim zajednicama i provoditi procjene rizika i intervencije. Bosna i Hercegovina i dalje se suočava s glavnim problemom ne čišćenja zraka. Prema dostupnim podacima Sarajevo se nalazi na 12. mjestu među evropskim gradovima po razini zagađenosti zraka. U zagađenim gradovima Bosne i Hercegovine (Sarajevo, Tuzla, Zenica, Lukavac i Kakany) ima više od 100 000 djece. Zagađenje zraka na otvorenom i domaćem prostoru jedan je od glavnih globalnih uzoraka rizika koji uzrokuje širok spektar zdravstvenih, ekonomskih i ekoloških problema. Zemlje jugoistočne Europe, posebno Bosna i Hercegovina, najviše su pogođene zagađenjem zraka.²³

Rezime

Svako dijete ima pravo na život, zdrav razvoj i pravo na ostvarenje svog punog potencijala. Kroz sve što radimo promičemo prava i dobrobit djece, posebno prava i dobrobit marginalizirane i najranjivije djece. UNICEF i njegovi partneri nastoje osigurati da dobro obučeni njegovatelji preuzmu izravnu odgovornost za djecu bez pratnje i odvojenu djecu te pružaju odgovarajućim partnerima informacije o tome kako dobiti odgovarajuću privremenu

²² Jelena Gluščević, Bojan Popović i Slaviša Bukvić, Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom, Centar za prava djeteta Crne Gore, 2019.

²³ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

pomoć, usluge zaštite i podrške (uključujući obrazovanje i zdravstvenu zaštitu). Prava, mogu pružati informacije i pružati postupke za azil. Prema novim statistikama Svjetske zdravstvene organizacije, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Albanija i Ukrajina imaju najveće stope smrtnosti zbog zagađenja zraka. Prema podacima Europske agencije za okoliš (EEA), u Bosni i Hercegovini godišnje se izgubi 44.000 godina života uslijed zagađenja česticama, dušikovim dioksidom ili ozonom. Nedostatak rutinskih i pouzdanih podataka, nejasne odgovornosti vlada na svim razinama i nedostatak resursa za rješavanje nečišćenja zraka najvažniji su izazovi za poboljšanje kvalitete zraka. UNICEF u Bosni i Hercegovini dio je zračne grupe Ujedinjenih naroda koja Ujedinjene nacije trebaju poduzeti zajedničke mjere i uskladiti ih s drugim međunarodnim akterima kao što su Sjedinjene Države, Europska unija i Švicarska, posebno čišćenje zraka za djecu, trudnice i starije osobe. UNICEF iz Bosne i Hercegovine i druge agencije UN-a organizirali su i sudjelovali na konferenciji "Čist zrak za sve"²⁴, a Regionalni ured UNICEF-a na konferenciji je predstavio utjecaj zagađenja na zdravlje djece.²⁵ „Djeca su naša budućnost, no njihova budućnost počinje sada. Stoga iskoristimo ovu veliku obljetnicu kako bismo se prisjetili što je sve učinjeno u posljednjih trideset godina, a zatim donesimo odluke kako ćemo zajedno osigurati da svako dijete ostvari sva svoja prava. I zatim zajedno radimo na tome kako bismo osigurali da svaka djevojčica i svaki dječak imaju djetinjstvo kakvo zaslužuju.“²⁶

²⁴ Jelena Vranješević, Borislava Maksimović, Biljana Lajović, Jasmina Nikolić, Marina Bunčić, Gordana Čukuranović, Mirjana Trkulja, Smiljana Grujić, Nevenka Kraguljac, Vesna Radulović, Zlatica Jović, Tim UNICEF-a i CIP — Centra za interaktivnu pedagogiju, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Beograd, 2020.

²⁵ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

²⁶ Ured UNICEF-a za Hrvatsku Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje svim građankama, građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama podržali aktivnosti i programe koji poboljšavaju živote djece u Hrvatskoj i svijetu. *Sva prava za svako dijete*, Zagreb 2019, str 4.

POGLAVLJE II.
UJEDINJENE NACIJE I KONVENCIJA O PRAVIMA
DJETETA

Zaštita djece od svih oblika ugrožavanja

2. Ujedinjene nacije i konvencija o pravima djeteta

UNICEF radi na poboljšanju javnih politika i usluga posvećenih zaštiti djece. Cilj nam je učiniti Bosnu i Hercegovinu inkluzivnom sredinom u kojoj svako dijete može rasti i

Pravo na opstanak i zdravlje						
Pitanje	Smrtnost djece i majki		Imuniza			
Pravičnost	Siromašni, seoski stanovnici, adolescentkinje i etničke manjine i dalje imaju niži pristup zdravstvenim uslugama. Procjenjuje se da smrtnost djece mlađe od pet godina za romsku djecu iznosi 27 na 1.000 živorođenih.		Podaci iz istraživanja MICS za period 2011-2012. pokazuju da stopa pune imunizacije za BCG, DTP, polio i MRP iznosi samo 4% za romsku djecu.		Romska djeca su dvostruko sklonija zaostajanju u rastu. Istraživanja pokazuju da je u nekim djelovima zemlje gojazno do 50% djece školskog uzrasta.	
Broj djece pogođene problemom	Smrtnost djece mlađe od pet godina: 6/1.000 (2018.) Smrtnost majki 13,2/100.000 (2015.)		32% sve djece nije u potpunosti imunizirano.		Zaostalost u rastu: 10% Prekomjerna težina: 17%	
	Nedostaci/Prepreke	Strategije	Nedostaci/Prepreke	Strategije	Nedostaci/Prepreke	Strategije
Podsticajno okruženje (Društvene norme, zakonodavstvo, budžet, upravljanje)	Ne postoji definisani osnovni paket zdravstvenih prava Fragmentirano pružanje usluga Neefikasnosti u sistemu osiguranja i bolničkom sistemu Nedostatak ažurnih podataka	Obezbijediti dovoljna izdvajanja i efikasno korištenje izdvojenih sredstava za provođenje postojećih strategija koje se odnose na dječje zdravlje, uključujući preventivnu zdravstvenu zaštitu Poboljšati prikupljanje, analizu i upotrebu podataka	Neadekvatno i neefikasno upravljanje pružanjem usluga imunizacije Neadekvatan kvalitet podataka	Podržati vlade u razvoju strategija i akcionih planova za imunizaciju. Povećati posvećenost donosioca odluka i stručnjaka poboljšanju usluga imunizacije i prikupljanja podataka Povećati finansijska sredstva za zamjenu opreme hladnog lanca, komunikaciju i društvenu mobilizaciju	Nedostatak adekvatne regulative za rješavanje problema gojaznosti Nedostatak ažurnih podataka	Donijeti zakone o zdravim školama, standardima prilagođenim bebama, regulisati stavljanje na tržište zamjena za majčino mlijeko. Uključiti prehrambenu pismenost u nastavne planove i programe i smanjiti pristup zaslađenim pićima i grickalicama s visokim udjelom masti
Ponuda (Dostupnost usluga, pristup uslugama)	Niski izdaci za preventivnu zdravstvenu zaštitu	Razviti sposobnost pružalaca zdravstvenih usluga za pružanje kvalitetnih zdravstvenih usluga svoj djeci na temelju principa pravičnosti	Neadekvatne vještine jednog broja zdravstvenih radnika Prekidi u snabdjevenosti zalihama vakcina (stock-outs) Ograničen broj pedijatara	Obučiti zdravstveno osoblje za vakcinologiju, međuljudsku komunikaciju u imunizaciji i za druga područja u kojima su prepoznati nedostaci Ojačati planiranje i predviđanje potreba za vakcinama	Nedostatak redovne podrške dojenju u zdravstvenim programima za majke i djecu i nedostatak širenja isključivog dojenja	Obučiti zdravstvene radnike o značaju dojenja i pružanju podrške novim majkama/porodicama
Potražnja (Finansijski pristup, uvjerenja i prakse)	Nedostatak dokumentacije i/ili informacija o pravima koja proističu iz zdravstvenog osiguranja (npr. za Rome), što dovodi do slabog ostvarivanja ovih prava	Opskrbiti djecu, roditelje, adolescente i zajednice informacijama, znanjima i vještinama kako bi mogli zahtijevati kvalitetne i naučno utemeljene zdravstvene usluge za djecu	Nedostatak znanja roditelja „nove generacije“ o važnosti imunizacije Utjecaj antikvakašnog pokreta	Sarađivati sa zajednicama kroz društvenu mobilizaciju i komunikaciju s ciljem povećavanja potražnje Sarađivati s netradicionalnim partnerima kao što su vjerske zajednice, privatni sektor i drugi s ciljem promovisanja imunizacije	Niske stope dojenja Nedostatak znanja o zdravoj hrani	Osažiti zajednice, roditelje/staratelje, djecu i adolescente i uvjeriti ih da poboljšana ishrana djece vodi boljem zdravlju i doprinosi uspjehu u školi

Tabela 1. Pravo na opstanak i zdravlje

razvijati se. UNICEF promovira i podržava rad multisektorskih odbora, jača kapacitete lokalnih centara za socijalni rad i pruža usluge najugroženijoj djeci, poput dnevnih centara za djecu s invaliditetom, porodičnog savjetovanja i kućne njege.²⁷ „Socio-ekološki model je kritičko sredstvo za razumevanje načina na koji faktori koji utiču na verovatnoću da dete doživi nasilje deluju u međusobnoj interakciji i unutar i između brojnih društvenih i ekoloških „nivoa“. Na primer, ponašanje roditelja može biti uslovljeno finansijskom (ne)sigurnošću i/ili nivoom obrazovanja, povezanošću porodice sa formalnim i neformalnim sistemom podrške u zajednici, kao i sa dominantnim shvatanjima o načinu disciplinovanja i vaspitanja dece u zajednici u kojoj porodica živi.“²⁸ Negativno iskustvo iz djetinjstva (ACE) odnosi se na traumatično životno iskustvo koje se događa prije 18. godine i osoba će se toga sjećati kad odraste. Primjeri ACE uključuju: fizičko zlostavljanje, emocionalno zlostavljanje, seksualno zlostavljanje, zlouporaba alkohola u porodici, zlouporaba droga u porodici, depresija ili bilo koja druga mentalna bolest u porodici, porodično samoubistvo, članovi porodice u zatvoru, zlostavljanje majke od strane partnera, nasilje od strane partnera otac, razvedeni roditelji, psihološki nemar, fizički nemar, nasilno ponašanje, sudjelovanje u tučnjavama, nasilju u zajednici i kolektivnom nasilju. Svrha ove studije bila je istražiti rasprostranjenost uzoraka rizika, ACE i njegov utjecaj na zdravstvene i obrazovne rezultate na uzorku odraslih od 18 do 65 godina koji predstavljaju Srbiju u cijeloj zemlji. S obzirom na važnost negativnih učinaka ACE posljedica na zdravlje i druge posljedice, važno je nadopuniti postojeće nalaze istraživanjem nacionalnih čimbenika rizika, prevalencije ACE i njegovih posljedica u smislu mentalnog i fizičkog zdravlja i obrazovnih ishoda. Istraživanje ACE-a i njegove veze s intimnošću i načinom na koji djeluje roditeljski postupak također je vrlo važno, jer će to pružiti posebne smjernice za sprečavanje zlostavljanja djece.²⁹ Posljedice ACE također se moraju razlikovati od ostalih glavnih životnih događaja. Specifični oblici negativnog iskustva ocijenjeni su pomoću nekoliko pitanja. Glavni ciljevi studije bili su:

- U reprezentativnom uzorku u Srbiji, prevalencija ACE u prvih 18 godina nakon rođenja;

²⁷ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2022.

²⁸ UNICEF, *Determinante i faktori nasilja nad decom u Srbiji*.2019, str 4.

²⁹ Maleš, D., Stričević, I. (2008). *Moje sigurno dijete*. Zagreb: Udruženje Djeca prva. Maternowska, M. C., Potts, A., & Fry, D. , *The multi-country study on the drivers of violence affecting children: A cross-country snapshot of findings*, Firenca: Kancelarija UNICEF-a za istraživanja — Innocenti, prilagođenoj za R3P studiju u Srbiji.2016.

- „Provesti istraživanje o rasprostranjenosti različitih oblika zlostavljanja i zanemarivanja (fizičko zlostavljanje i zanemarivanje, psihološko (emocionalno) zlostavljanje i zanemarivanje, seksualno zlostavljanje);
- „Utvrđiti rasprostranjenost različitih vrsta disfunkcije u porodici(alkohol i droga, zlostavljanje u porodici , razvod roditelja ili razvod, nasilje u porodici itd.);,, utvrđivanje rasprostranjenosti različitih oblika zdravstveno-rizičnih ponašanja (zloupotreba alkohola i droga, samoubilačko ponašanje i sl.);
- "Istraživanje mogućeg utjecaja ACE-a na zdravstveno rizično ponašanje;
- "Razumjeti međusobne odnose između različitih oblika ACE-a;
- "Utvrđiti kumulativni utjecaj više kategorija ACE na ponašanja štetna za zdravlje;
- „Utvrđiti vezu između ACE i pitanja koja se odnose na tjelesno i mentalno zdravlje, osobnost, privrženost i stavove prema roditeljima (kontroliranje utjecaja drugih životnih događaja),³⁰

2.1. Zaštita djece od svih oblika ugrožavanja

Globalno, previše djece živi u siromaštvu jer na njih otpada gotovo polovica ljudi koji žive u ekstremnom siromaštvu. Djeca su posebno pogođena siromaštvom. Siromaštvo utječe na djecu s dugoročnim posljedicama. Gotovo trećina djece u Bosni i Hercegovini (31%) živi u siromaštvu na temelju potrošnje. Prema analizi Bosne i Hercegovine (2015) višestrukog preklapanja siromaštva, siromašna djeca očito su uskraćena u svim aspektima. Posebne potrebe mladih rijetko postaju fokus sistema socijalne zaštite, iako će neuspjeh ulaganja u mlade dugoročno utjecati na društvo.³¹ Nedostatak formalnog radnog iskustva zbog starosti i veliko sudjelovanje u neformalnom sektoru ozbiljno ometa pristup mladima socijalnoj zaštiti. UNICEF u Bosni i Hercegovini predan je tekućim reformama socijalne zaštite. To uključuje preraspodjelu resursa djeci ili širenje pokrivenosti među skupinama u nepovoljnom položaju (na primjer, pomoć djeci s invaliditetom, pružanje pomoći mladima, osiguravanje veće pokrivenosti djecom). UNICEF zagovara i mobilizira dionike da vode reforme socijalne zaštite i saziva različite aktere kako bi širili najbolje prakse i dijelili znanje. 34% gradova u zemlji ojačalo je integrirane sisteme socijalne zaštite omogućavajući više od 1.300 najugroženije djece i porodica da imaju koristi od čitavog niza socijalnih usluga, poput vrtića

³⁰ UNICEF u Srbiji: Studija negativnih iskustava u djetinjstvu, Beograd, mart 2019.

³¹ Mikšec, Tea, Sigurnost i zaštita djece na internetu, Diplomski rad, Univerzitet u Zagrebu, 2019

za djecu s invaliditetom i mobilnih terenskih usluga za Rome i djecu. „ Djeca usred oružanog sukoba i prirodnih katastrofa poput suše, poplava i zemljotresa imaju iste potrebe i prava kao djeca u stabilnim zemljama.

2. Naš odgovor prepoznat će prioritet humanitarne akcije istovremeno osiguravajući siguran pristup ugroženom stanovništvu i sigurnost osoblja i imovine.

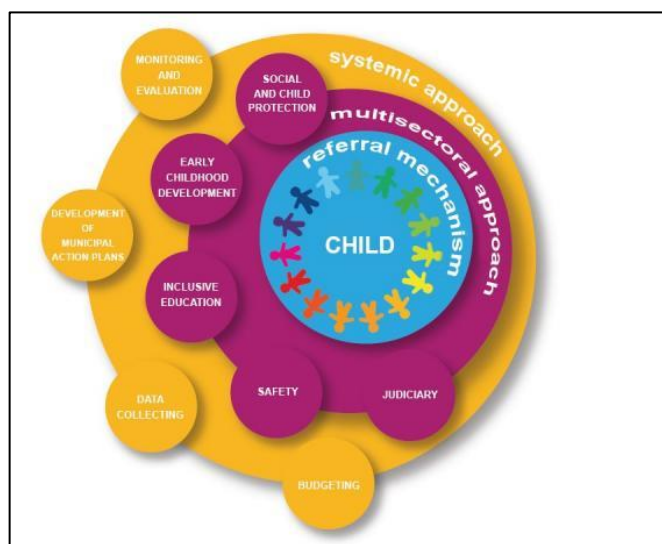
3. Reagiranje na vanredne situacije nadogradit će se na postojeće aktivnosti i partnerstva razvijena kroz nacionalni program.

4. Odgovor će se zasnivati na nacionalno definiranim prioritetima i Komparativnim prednostima UNICEF-a.“³²

U okviru Programa promocije socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) i drugih inicijativa koje podržava delegacija Europske unije, nadležna tijela Bosne i Hercegovine i UNICEF zajednički su razvili i implementirali Model socijalne zaštite i inkluzije (SPI) u Španjolskoj. Trećina grada. STI model sveobuhvatna je, višestruka i dugoročna intervencija koja postupno postiže svoje ciljeve u ključnim područjima socijalne zaštite i politika i usluga koje uključuju djecu. Cilj mu je pomoći eliminirati socijalnu isključenost, dječje siromaštvo, diskriminaciju i nejednakost, pomoći svima u zajednici da dobiju osnovne socijalne usluge i ispuniti međunarodne obveze povezane s dječjim pravima.³³

Model se fokusira na:

- Jačati multisektorsku suradnju, uključujući profesionalno znanje pružatelja socijalnih usluga,
- Poboljšati provedbu politika socijalne zaštite i integrirati djecu i porodice u društvo,
- Neka djeca i mladi postanu agenti promjena,
- Uspostaviti inovativne usluge i dobiti socijalnu i dječju zaštitu, rano djetinjstvo i inkluzivno obrazovanje,

Slika 2. Referalni mehanizam

³² UNICEF, *Core Commitments for Children in Emergencies*, 2020, str 2.

³³ Internet izvor: <https://www.unicef.org/press-releases/childrens-story-book-released-help-children-and-young-people-cope-covid-19> pristup 09.03.2021.

Potaknuti sisteme saradnje i usmjeravanja među donositeljima odluka, pružateljima usluga i drugim relevantnim agencijama koje štite ranjivu djecu. Cilj strategije socijalne zaštite i inkluzije je dosegnuti 50% gradova u Bosni i Hercegovini. Da bi se postigao ovaj cilj, znanost, tehnologija i inovacijski modeli zahtijevaju pojačanu suradnju između različitih sektora, posebno u obrazovanju, zdravstvu, socijalnoj zaštiti, financijama, pravosuđu i unutarnjim poslovima, koji svi surađuju s civilnim društvom i privatnim sektorom.³⁴ Ishrana kako majki, tako i djece igra ključnu ulogu u očuvanju sigurnosti djece, a najbolji primjer jeste publikacija UNICEF-A koja kaže: „Djeca i majke s nedostatkom u vitaminima i mineralima koji su neophodni za preživljavanje, rast i razvoj mogu imati razarajuće posljedice po njihovo zdravlje. Neki primjeri: nedostatak vitamina A je glavni uzrok sljepila kod dece.“³⁵ ³⁶ UNICEF će podržati rad međusektorskih odbora na jačanju kapaciteta lokalnih centara za socijalni rad i pružanju usluga najugroženijoj djeci, poput dnevnih centara za djecu s invaliditetom, porodičnog savjetovanja, kućne njege itd. U 2010. godini više od polovice stanovništva BiH bilo je u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti, 64 i nema znakova da se situacija od tada značajno promijenila. Djeca su jedna od najranjivijih kategorija jer je njihova stopa siromaštva uvijek veća od ukupnog stanovništva (30,6% u 2011., u usporedbi s 23,4% od ukupnog stanovništva). Socijalna pomoć čini oko 4% BDP-a, od čega se oko tri četvrtine isplaćuje braniteljima i njihovim porodicama.³⁷ Porodice s djecom, neratne osobe s invaliditetom i druge skupine u nepovoljnom položaju zapravo izdvajaju 1% do 1,2% BDP-a, što je najniže u regiji. Socijalna isključenost porodica u ruralnim područjima, romskih porodica s djecom i djecom s teškoćama u razvoju višestruko je značajna. Iako je Republika Srpska postigla napredak u reformi zakonodavstva o socijalnoj i dječjoj zaštiti radi povećanja dobrobiti i pokrivenosti djece, nacrt "Porodične podrške djeci i dječjem zakonu Federacije

³⁴ Internet izvor: <https://www.unicef.org/press-releases/childrens-story-book-released-help-children-and-young-people-cope-covid-19> pristup 09.03.2021.

³⁵ Nicholas Rees, Richard Fuller, The Toxic Truth, *Children's Exposure to Lead Pollution Undermines a Generation of Future Potential*, This report has been jointly produced by UNICEF and Pure Earth.

³⁶ Brian Keeley, Editor in Chief; Céline Little, Editor; Juliano Diniz de Oliveira, Research and Policy Specialist; Eric Zuehlke, Editor; Gregory Sclama, Researcher; Kasper Vrolijk, Data Analyst; Upasana Young, Programme Associate (Design); Dawit Ghebremichael, Programme Associate; and David Anthony, Chief of Policy Analysis, *THE STATE OF THE WORLD'S CHILDREN 2019 Growing well in a changing world Children, food and nutrition*, Published by UNICEF since 1980, The State of the World's Children report seeks to deepen knowledge and raise awareness of key issues affecting children and advocates for solutions that improve children's lives., str 18.

³⁷ Peter Adamson, Carol Bellamy, Kul Gautam, Richard Jolly, Nyi Nyi, Mary Racelis, Richard Reid, Jon Rohde, *JIM GRANT UNICEF visionary*, Printed on recycled paper by Giuntina, Florence, Italy

Bosne i Hercegovine" donesen je tek u februaru 2020. godine. Posljednjih godina, zbog vlastitog dohotka i socijalnih transfera, ukupni ekonomski rast siromašnih bio je pozitivan. Međutim, to nije dovelo do značajnog smanjenja siromaštva, a socijalni transferi još uvijek nisu u potpunosti usmjereni na one kojima je potrebna. Najsiromašnija petina stanovništva prima samo 17% prihoda bez doprinosa, dok najbogatija petina stanovništva prima 20% prihoda. 65 Stopa siromaštva u ruralnim područjima (20,5%) gotovo je dvostruko veća od stope siromaštva u urbanim područjima (11,3%).³⁸

2.2. Zaštita djece od nasilja

U Bosni i Hercegovini UNICEF želi smanjiti nasilje u domovima, školama, zajednicama i digitalnim prostorima. Također namjeravamo prekinuti šutnju o ovoj recesivnoj epidemiji. Nasilje je svakodnevna stvarnost za tisuće djece širom jugoistočne Europe. Podaci pokazuju da je više od polovice dječaka i djevojčica u dobi od 2 do 14 godina (u nekim zemljama više od 70%) primilo barem jedan oblik fizičkog ili psihološkog kažnjavanja od članova porodice. Mnogo je djece još uvijek teško razgovarati o nasilju u porodici s drugim ljudima, posebno tražeći zaštitu ili reagirajući., Više djece je raseljeno nego ikad prije. Prisiljavani su na sukobe i borbe. Klimatske promjene i ekonomska nestabilnost čini da više djece nego ikad prije odlazi iz svojih domova. Preko milion djece prisiljeno je pobjeći od oružanih sukoba i nesigurnosti.“³⁹ UNICEF u Bosni i Hercegovini proveo je istraživanje socijalnih normi i stavova prema nasilju, s fokusom na tjelesno kažnjavanje. Rezultati pokazuju da postoji visok stupanj tolerancije prema korištenju tjelesnih kazni u porodici, jer se nasilje ne smatra činom nasilja, već sredstvom obrazovanja i odgoja djece. Ne smijemo zaboraviti: Nasilje je svugdje - kod kuće, u školi ili na ulici. Nasilje ne šteti samo djeci. Uništava srž društva i negativno utječe na dobrobit porodice i zajednice.⁴⁰ UNICEF radi na jačanju suradnje između različitih odjela (zdravstvene i socijalne ustanove, sudstvo, policija) kako bi se spriječilo nasilje nad djecom i na odgovarajući način reagiralo kada se nasilje dogodi. UNICEF-ova obveza je ojačati sistem zaštite djece i podržati ostvarivanje prava svakog djeteta da bude oslobođeno od nasilja, zanemarivanja i zlostavljanja, uključujući pravo na život u zdravom porodičnom okruženju. UNICEF u Bosni i Hercegovini je 2017. godine formulirao i izdao „Kodeks ponašanja za prevenciju nasilja nad djecom prilagođen

³⁸ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2021.

³⁹ UNICEF, *UNICEF Humanitarian Action for Children* 2021, 2020, str 78.

⁴⁰ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2021.

djeci“ i Facebook interaktivnu obrazovnu aplikaciju „Postanite mrežni detektiv“⁴¹, čiji je cilj educirati djecu o načinima prepoznavanja i zaustaviti nasilje i shvatiti rizik od nasilja u digitalnom okruženju. Uz to, UNICEF je surađivao s nevladinim organizacijama Genesis, Imas i World Vision na izradi smjernica za profesionalnu istragu i odgovor na nasilje nad djecom na mreži. Na ovom je polju obučeno 100 stručnjaka koji se bave zaštitom djece, ojačani su mehanizmi za identificiranje i zaštitu djece, a u 11 osnovnih škola obrađeni su i mehanizmi za rješavanje slučajeva vršnjačkog nasilja. U suradnji s međunarodnim nevladinim organizacijama i lokalnim organizacijama civilnog društva, uključujući članove mreže NEVAC, UNICEF u Bosni i Hercegovini poduzima daljnje mjere za jačanje pravne zaštite djece od različitih oblika nasilja i podizanje svijesti. Podaci o nasilju protiv djece koju pruža javnost. Poboljšavanjem multisektorske koordinacije odgovora i postupanja u slučajevima nasilja nad djecom ojačani su sistemi i zaštite u sedam gradova, a programi prevencije nasilja uključuju 21 osnovnu školu. UNICEF u Bosni i Hercegovini i organizacija civilnog društva Roma zajednički su pokrenuli projekt za poboljšanje zaštite djece u romskim zajednicama podizanjem svijesti lokalnih vlasti o problemima s kojima se suočava romsko stanovništvo, posebno u rješavanju nasilja nad djecom i nasilja u porodici. S obzirom na vrlo važnu ulogu medicinskih tehničara u zdravstvenom sistemu Bosne i Hercegovine, uz podršku UNICEF-a, tečajevi nasilja ugrađeni su u nastavne planove redovitih medicinskih škola. Uz to, UNICEF također obučava medicinske sestre za roditeljsko savjetovanje, s posebnim naglaskom na prepoznavanju nasilja nad djecom u porodici.⁴² „Nasilje nad decom javlja se u različitim kontekstima: u porodici, školi, digitalnom prostoru, specifičnim institucijama, čak i onim čija je primarna funkcija zaštita dece (kao što su ustanove za smještaj i zaštitu dece bez roditeljskog staranja ili decu sa smetnjama u razvoju i/ili invaliditetom) i široj zajednici. Efekti nasilja sa kojim se deca suočavaju u jednom kontekstu često se prelivaju u drugi kontekst.“⁴³ Nema sveobuhvatnih i pouzdanih podataka o nasilju nad djecom u Bosni i Hercegovini u posljednje vrijeme. Nadležne agencije prikupljaju podatke iz različitih izvora jer ne postoji jedinstvena metoda prikupljanja podataka koja bi obavila sveobuhvatnu analizu ovog problema. Prema rezultatima Ankete više pokazatelja za 2011.-2012., 55% djece u dobi od 2 do 14 godina pretrpjelo je neki oblik nasilne discipline, dok je 40% djece dobilo tjelesno kažnjavanje i 42% psihološki napad. Iako je nasilna disciplina široko rasprostranjena, samo

⁴¹ Vlah, Nevenka, UNICEF, *United Nations International Children's Emergency Fund*—međunarodni fond UN-a.

⁴² Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2021.

⁴³ UNICEF, *Determinante i faktori nasilja nad decom u Srbiji*.2019, str 7.

14% odraslih u istraživanju vjeruje da djecu treba fizički kažnjavati. Bosna i Hercegovina je jedna od zemalja u regiji u kojoj djeca trpe najviše seksualnog nasilja i izloženosti seksualnom zlostavljanju. Otprilike 19% djece u dobi od 11 do 16 godina izjavilo je da su tijekom života doživjeli seksualni kontakt, dok je 10% djece reklo da su tijekom života doživjeli seksualno nasilje. Značajne su razlike u prevenciji dobnog i spolno zasnovanog nasilja nad djecom. Romska djeca, djeca s invaliditetom i djeca migranti najviše su pogođeni nasiljem. Dječji brak uglavnom pogađa romsku djecu, posebno djevojčice. Među Romkinjama u dobi od 15 do 49 godina 15% započinje prvi brak prije 15. godine, a gotovo polovica Romkinja u dobi od 20 do 49 godina ljudi su svoj prvi brak sklopile prije nego što su se vjenčale . 15 godina (18 godina) (istraživanje višestrukih pokazatelja koji se odnose na romsku populaciju u 2011.-2012.). Visoka tolerancija na nasilje u porodici i široj zajednici može pogoršati nesporazume o nasilju i spriječiti žrtve da traže odštetu. Duboko ukorijenjena uvjerenja i obrasci sprečavaju djecu da prihvate stav odraslih da se povjere porodičnim problemima ili se žale članovima porodice ili zajednici. Kulturne norme koje utječu na nasilnu disciplinu smatraju se prihvatljivim roditeljskim mjerama. Međutim, neki dokazi upućuju na to da se ta situacija polako mijenja. Prema zahtjevima UNICEF-a, Anketa o znanju, stavu i ponašanju o nasilju nad djecom iz 2018. godine pokazala je da se u usporedbi s 2012. godinom povećao broj ljudi koji vjeruju da premlaćivanje, tučenje i vrijeđanje djece i prijetnja djeci predstavlja nasilje nad djecom.⁴⁴U svakom se društvu nasilje nad djecom manifestira na različite načine. Nasilje nije samo interakcija između djeteta i jedne ili više osoba, već i složeniji društveni fenomen. Radnje i postupci koji ugrožavaju opstanak djece, uništavaju njihovu dobrobit i ometaju njihov razvoj ograničeni su mnogim odrednicama i uslovima. Ti uslovi dolaze s više razina - osobne razine, međuljudske razine i razine zajednice u kojoj ljudi žive. Stalno komuniciraju s institucijama i strukturnim odrednicama usko povezanim s kulturnim podrijetlom. Svi ti višestruki čimbenici određuju rizik od nasilja i mogu se razlikovati u pogledu spola, dobi i različitih karakteristika identiteta, stvarajući tako uvjete za često nasilje.⁴⁵

Nasilje može biti:

Fizička namjerna uporaba sile na djecu može naštetiti zdravlju, preživljavanju, razvoju ili dostojanstvu djece.

⁴⁴ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2021.

⁴⁵ Maternowska, M. C., Potts, A., & Fry, D. (2016) The multi-country study on the drivers of violence affecting children: A cross-country snapshot of findings, Firenca: Kancelarija UNICEF-a za istraživanja — Innocenti, prilagođenoj za R3P studiju u Srbiji.str. 65.

- *Agitirano ponašanje* koje negativno utječe na dječje zdravlje i razvoj, uključujući, ali ne ograničavajući se na ograničavanje dječjih aktivnosti, ismijavanje, prijetnje i zastrašivanje, odbijanje i druga nefizička neprijateljska ponašanja.
- *Seksualno ponašanje* - Uključiti dijete u seksualne aktivnosti koje ne razumije u potpunosti. Prema informacijama, ne može se složiti s djetetom ili dijete još nije spremno za razvoj ili krši zakon ili socijalne propise i norme zajednice i drugi načini.
- *Neznanje*, nesposobnost udovoljavanja osnovnim dječjim potrebama - fizičke, psihološke i socijalne potrebe - stupanj, trajanje i metoda mogu ozbiljno oštetiti zdravlje i razvoj djece.
- *Eksploatacija* - Štetna uporaba djece radi zarade, rada ili seksualnih aktivnosti i drugih aktivnosti, što rezultira okrutnim ili štetnim postupanjem i ometa rast i dobrobit djece.
- *Trgovina djecom* - kazneno djelo koje uključuje demobilizaciju djece u svrhu eksploatacije.
- Djeca zapošljavaju djecu da se bave mentalno, fizički, socijalno ili moralno opasnim radom koji šteti djeci.
 - a) *Dječji brakovi prisiljavaju djecu na sudjelovanje u formalnim ili neformalnim brakovima.*
- *Strukturno nasilje* - neizravno nasilje ugrađeno u društvenu strukturu, karakterizirano nejednakošću i diskriminacijom, uključujući nejednak pristup obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti ili mogućnostima zaposlenja, glad, siromaštvo, rasizam, nejednakost spolova i drugi sistemi koji štete i sprečavaju rast djece Oblici nepravde.⁴⁶

2.3. Konvencija o pravima djeteta

Uzimajući u obzir da je prema načelima proglašenima u Povelji Ujedinjenih naroda, priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice temelj slobode, pravde i mira u svijetu; Ljudska prava, vjerovanje u ljudsko dostojanstvo i vrijednost i odluka da promiču društveni napredak i bolji životni standard u većoj slobodi; prepoznaju da su Ujedinjeni narodi najavili i složili se u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima i međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima da svi uživaju sve ove prava i slobode propisane dokumentom, bez obzira na razlike u rasi, boji kože, vjeri, spolu,

⁴⁶ UNICEF, Determinante i faktori nasilja nad decom u Srbiji.str 24

jeziku, političkim ili drugim mišljenjima, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju ili bilo kojem drugom statusu; Podsjećajući na "Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima" Ujedinjenih naroda, proglasili su da djetinjstvo uživa pravo na posebnu njegu i pomoć; čvrsto vjerujemo da porodica kao osnovna skupina društva i prirodno okruženje za rast i dobrobit svojih članovi, posebno djeca, trebaju dobiti potrebnu zaštitu i pomoć kako bi im omogućili da u potpunosti preuzmu svoje odgovornosti u porodici. Ljudska zajednica; prepoznaje da dijete kako bi u potpunosti i skladno razvilo svoj karakter, treba odrasti u porodičnom okruženju, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja; smatrajte da bi djeca trebala biti potpuno spremna za život u osobnom životu, a djecu treba odgajati i ujedinjavati u duhu ideala proglašanih Poveljom Ujedinjenih naroda, posebno u duhu mira, dostojanstva, tolerancije, slobode i jednakosti. Imajte na umu da su posebne zabrinutosti za djecu izražene u Ženevskoj deklaraciji o pravima djeteta iz 1924. godine. Kao što je prepoznato u "Deklaraciji o pravima djeteta" koju je usvojila Generalna skupština UN-a 20. novembra 1959. godine. "Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima" i politička prava, posebno članci 23. i 24., "Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima" (posebno članak 10.), kao i statuti i povezani propisi specijaliziranih agencija povezanih sa socijalnom skrbi i međunarodnih organizacije File dijete; Imajući na umu, kako je navedeno u Deklaraciji o pravima djeteta, Djeci je potrebna posebna zaštita i skrb prije i nakon rođenja zbog njihove tjelesne i mentalne nezrelosti, uključujući odgovarajuću pravnu zaštitu"; pregledati „Društvo za zaštitu i dobrobit" o djeci Odredbe "Deklaracije o načelima zakona i zakona" posebno spominju brigu i usvajanje djece u domaćim ili međunarodnim posvojenjima te odredbe minimalnih standardnih pravila Ujedinjenih naroda za zaštitu djece. Pravila za maloljetničko pravosuđe i Deklaracija o zaštiti žena i djece u ozbiljnim teškoćama i oružanim sukobima; i Prepoznajući da sve zemlje na svijetu imaju djecu koja žive u izuzetno teškim uvjetima, a ta djeca trebaju posebnu brigu; uzimajući u obzir važnost svačije tradicije i kulturnih vrijednosti u zaštiti skladnog razvoja djece; prepoznajući da međunarodna suradnja može poboljšati svaku zemlja, posebno važnost životnih uvjeta djece u zemljama u razvoju.⁴⁷

Član 3. 1.

⁴⁷ PREAMBULA Konvencije o pravima djeteta.str 1.-2.

U svim radnjama koje uključuju djecu, bilo da ih poduzimaju javne ili privatne dobrotvorne organizacije, sudovi, upravna tijela ili pravne institucije, najbolji su interesi djece primarno. 2. Država stranka obvezuje se pružiti djeci zaštitu i brigu potrebnu za njihovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i obveze njihovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca koji su zakonski odgovorni za njega ili nju, i postići taj cilj. , I administrativne mjere. 3. Država stranka osigurat će da se institucije, službe i ustanove odgovorne za brigu i zaštitu djece pridržavaju standarda utvrđenih od strane nadležnih tijela, posebno u pogledu sigurnosti, zdravlja, broja i prikladnosti njihovog osoblja, te odgovarajuće nadzor.

Član 9. 1.

Države ugovornice osigurat će da se dijete ne odvoji od roditelja prema njegovim željama, osim ako nadležno tijelo koje podliježe sudskoj provjeri ne odluči u skladu s odgovarajućim zakonima i postupcima da je takvo razdvajanje potrebno u najboljem interesu

djeteta. dijete. U nekim slučajevima, poput zlostavljanja roditelja ili zanemarivanja djeteta ili kada roditelj živi sam, možda će trebati donijeti takvu odluku i donijeti odluku o prebivalištu djeteta. 2. U bilo kojoj parnici pokrenutoj prema prvom stavku ovog članka, sve zainteresirane stranke imat će priliku sudjelovati u parnici i izraziti svoje mišljenje. 3. Države stranke trebale bi poštivati prava djece odvojene od samohranog ili oba roditelja, održavati odnos s roditeljima i imati redovite izravne kontakte s roditeljima, osim ako je to u suprotnosti s najboljim interesima djeteta. 4. Ako je ovo razdvajanje posljedica bilo koje radnje države stranke, poput pritvora, zatvora, progona, deportacije ili smrti (uključujući smrt zbog bilo kojeg razloga pod nadzorom relevantne osobe) jednog ili oba roditelja ili njega samog, država stranka Na zahtjev, roditeljima, djeci ili drugim odgovarajućim članovima porodice dostavite relevantne informacije o boravištu odsutnih članova porodice, osim ako pružanje takvih podataka šteti dobrobiti djeteta. Država stranka nadalje trebala bi osigurati da podnošenje takvog zahtjeva neće imati štetnih posljedica za dotične osobe.

Član 37.

Država stranka treba osigurati da: (a) nijedno dijete ne smije biti podvrgnuto mučenju ili drugom okrutnom, neljudskom ili ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju. Za zločine koje su počinile osobe mlađe od 18 godina, smrtna kazna ili doživotni zatvor neće se izreći i ne postoji mogućnost puštanja na slobodu. (B) Djeci se neće uskratiti sloboda nezakonito ili samovoljno. Uhićenje, pritvaranje ili zatvaranje djece trebalo bi provoditi u skladu sa zakonom i trebalo bi se koristiti samo u krajnjem slučaju i provoditi u najkraćem mogućem roku; (c) S svakim djetetom lišenim slobode treba postupati humano i poštovano. Svojestveno dostojanstvo ljudi i treba uzeti u obzir potrebe ljudi te dobi. Konkretno, svu djecu lišenu slobode trebalo bi odvojiti od odraslih, osim ako to nije u najboljem interesu djeteta, i imati pravo održavati kontakt sa svojom porodicom putem pisama i posjeta, osim u posebnim okolnostima; (d) Sve osobe lišene njegove slobode moraju odmah dobiti pravnu i drugu odgovarajuću pomoć za dijete, imati pravo osporavati zakonitost njegovog lišavanja slobode pred sudom ili drugim nadležnim, neovisnim i nepristranim vlastima i odmah odlučiti poduzeti određene radnje. Ne postoji datum isteka prava djece. Oni su univerzalni i vječni. Stoga je trenutak kada slavimo 30. godišnjicu Konvencije o pravima djeteta. Moramo se zaustaviti i vidjeti kako smo stigli do danas i kako možemo osigurati da se odluka da nemamo djece zaboravi. Djeca su naša budućnost, ali njihova budućnost počinje sada. Dakle, iskoristimo ovu veliku obljetnicu da se prisjetimo svega što smo učinili u protekla tri desetljeća, a zatim odlučimo kako zajedno raditi kako bismo osigurali da svako dijete može ostvariti sva svoja prava. Tada radimo zajedno kako bismo osigurali da svaka djevojčica i

svaki dječak imaju djetinjstvo kakvo zaslužuju. Svaka generacija ima priliku postaviti temelje za novi i bolji svijet. Ne smijemo propustiti priliku. Prilika za stvaranje svijeta dostojnog djece.⁴⁸

2.4. Djeca imaju pravo na jednake šanse u životu

Svako dijete ima pravo na život, zdravlje, nediskriminaciju i pravo na ostvarivanje svog punog potencijala. Bosna i Hercegovina je potpisnica Konvencije o pravima djeteta, Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Međutim, još uvijek postoje nedostaci koje treba riješiti. Nedostatak koherentnog mehanizma za prikupljanje podataka o pravima djece u zemlji ometa razumijevanje ovih nedostataka. U Bosni i Hercegovini postoji mehanizam za koordinaciju i praćenje dječjih prava koji treba ojačati i koordinirati u cijeloj zemlji kako bi se bolje ostvarila prava sve djece u Bosni i Hercegovini, uključujući ranjivu djecu, poput djece s invaliditetom, romske djece, koji žive u siromaštvu, izbjeglice i imigranti, djeca bez roditeljskog nadzora, djeca u opasnosti od odvajanja od porodice i djeca u hitnim slučajevima. UNICEF podupire istraživanje, istraživanje, ocjenu i ocjenu, uključujući izvanredne situacije, i pruža vrijedne podatke za pravno planiranje i programiranje. Nedavno je UNICEF podržao razvoj Smjernica za Bosnu i Hercegovinu kako bi se identificirali i procijenili najbolji interesi djece. Pružatelji usluga i zakonodavci koristit će ovaj alat u više sektora kako bi poboljšali dječja prava u Bosni i Hercegovini.⁴⁹ „Deca nasilje prepoznaju kao problem koji je nezavisan od konteksta i prisutan svuda i svakodnevno. Uviđaju da povećanju ili smanjenju nasilja nad decom doprinose određene situacije u kojima se nasilje dešava, lične osobine, status, porodične okolnosti, lična istorija, kao i odnosi sa drugom decom.“⁵⁰ Postoji oblik vršnjačkog nasilja u osnovnom i srednjem obrazovanju koji je ponekad vrlo teško uočiti i prepoznati. Vjerojatno je ovaj fenomen uzrokovan digitalizacijom, društvenim mrežama i Internetom. I odrasli i djeca često nisu u stanju sa sigurnošću prosuditi postoji li vršnjačko

⁴⁸ Ured UNICEF-a za Hrvatsku Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje svim građankama, građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama podržali aktivnosti i programe koji poboljšavaju živote djece u Hrvatskoj i svijetu. Sva prava za svako dijete, Zagreb 2019.

⁴⁹ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

⁵⁰ UNICEF, *Šta nam kažu deca o nasilju nad decom, Ključne analize i preporuke istraživanja Deca u akciji !, Odrasli i deca zajedno ka sigurnom i bezbednom detinjstvu*, 2017. str 2

nasilje u školi i klasificirati određene oblike ponašanja među djecom kao vršnjačko nasilje. Kada razgovarate s učiteljima o njihovom razumijevanju nasilja ili vršnjačkog zlostavljanja, postoje slučajevi kada ih učitelji u istoj školi drugačije razumiju i definiraju. Često se ne slažu oko percepcije ponašanja jer isto ponašanje različito tumače - neki kao vršnjačko nasilje, a drugi "samo kao igru".

❖ Šta se naziva vršnjačkim nasiljem ili zlostavljanjem?

Prema Škotskom vijeću za istraživanje obrazovanja, opseg definicije je vrlo širok i raznolik: to može biti stvarni čin nasilja (verbalno ili fizičko nasilje) ili može biti privid; mogu postojati tajna neprijateljska djela, može biti također biti očito zastrašivanje; može se dogoditi samo privremeno ili povremeno i može trajati nekoliko godina. Jedna od mogućih definicija vršnjačkog nasilja / zlostavljanja može biti ona koju su već spomenuli stručnjaci agencije koja proučava ovaj oblik nasilja u svom okruženju. "Zlostavljanje je namjerna, svjesna želja da se druga osoba- vršnjak osjeća frustrirano, uznemiravano, zastrašivano i povrijeđeno. U tom slučaju, zlostavljač misli da ima određenu prednost, a to nije uvijek učitelj ih je lako prepoznati. "Što se tiče vršnjačkog nasilja, ključno pitanje svake škole je: Prema kojim kriterijima je ponašanje klasificirano kao vršnjačko nasilje? Za neke je učenike vršnjačko nasilje legalno ponašanje u aktivnostima izvan kampusa i pravni način da se na osnovu toga pokaže snaga i prilagode međuljudski odnosi. Obično se ovo uvjerenje odnosi i na porodično okruženje. Roditelji uče svoju djecu da se suprotstavljaju i uzvraćaju im "istim mjerama", pa sugeriraju da je nasilje nad vršnjacima legalan način samozaštite i određuje njihov status u vršnjačkoj supkulturi. U toj je situaciji školskoj zajednici teško kontrolirati i spriječiti vršnjačko nasilje. U tom slučaju škola mora odgovoriti na sljedeća ključna pitanja:

”

❖ Koje vrednosti škola treba da promoviraju?

❖ „ Kako da se efikasno suprotstavi porodičnom vaspitanju koje podržava i sugeriraju nasilno ponašanje među decom?

Ovi se problemi primjenjuju na sve oblike neprihvatljivog ponašanja u školskom okruženju. U nekim su slučajevima ta ponašanja postala dijelom kulturnog okruženja, ugrađena u vrijednosti i sisteme vjerovanja zajednice, a povezana su s osnovnom nastavom i psihologijom, protivi se premisi rasta. To je slučaj s različitim oblicima i oblicima nasilja, dvostrukim moralom, sistemom vrijednosti koji se promiče na temelju bilo kakve raznolikosti

diskriminacije. Ako se škola ne suprotstavi tim pojavama na vrijeme i na ispravan način, podržavat će ovaj oblik ponašanja i pojave neizravno (nečinjenjem), a da to ne zna.⁵¹

Pravo na adekvatan životni standard				
Pitanje	Neadekvatan sistem socijalne zaštite		Neadekvatan sistem planiranja za djecu	
Pravičnost	Naročito najsiromašnija djeca, djeca u ruralnim područjima i ona koja imaju poteškoće u razvoju ili pripadaju etničkoj manjini, poput Roma		Naročito najsiromašnija djeca, djeca u ruralnim područjima i ona koja imaju poteškoće u razvoju ili pripadaju etničkoj manjini, poput Roma	
Broj djece pogođene problemom	Apsolutno siromaštvo djece: 30,6% (2011.); visok nivo višedimenzionalne deprivacije		Sva djeca, naročito najranjivije grupe	
	Nedostaci/Prepreke	Strategije	Nedostaci/Prepreke	Strategije
Podsticalno okruženje (društvene norme, zakonodavstvo, budžet, upravljanje)	Ograničeni budžeti za socijalnu pomoć Slaba koordinacija na nivou države Slaba svijest o važnosti socijalne zaštite djece Ulaganje u djecu se ne doživljava kao prioritet Odsustvo politika socijalne zaštite i dugoročnih troškovno postavljenih strategija Nedostatak ažurnih podataka o višedimenzionalnom siromaštvu i socijalnoj isključenosti	Procijeniti novčana davanja za djecu i druge programe socijalne zaštite Političko zagovaranje oko pitanja dječjeg siromaštva i deprivacije Političko zagovaranje i tehnička podrška za socijalnu zaštitu, politiku inkluzije i zakonodavstvo	Nedostatak troškovno postavljenog, kredibilnog i sveobuhvatnog srednjoročnog i dugoročnog planiranja politika Nekorištenje budžeta zasnovanog na rezultatima u planiranju budžeta Odsustvo sistematskog mjerenja i analize dječjeg siromaštva i isključenosti Odsustvo zajedničke definicije ili standardizovane metodologije za procjenu poteškoća u razvoju prema socijalnom modelu	Izgraditi kapacitete za mjerenje deprivacije djece, kreirati dokaze o siromaštvu, ugroženosti i socijalnoj isključenosti djece Promovirati promjenu ponašanja, povećati potražnju za kvalitetnim socijalnim uslugama i podržati promjenu društvenih normi Podržati djecu i mlade kao agente promjena stvaranjem platformi i mogućnosti za njihovo učešće u odlučivanju
Ponuda (Dostupnost usluga, pristup uslugama)	Ograničen pristup naknadama iz socijalne pomoći i uslugama socijalne zaštite Naknade preniske da bi u značajnijoj mjeri doprinjele smanjenju siromaštva domaćinstava Niski kapaciteti centara za socijalni rad		Odsustvo sistematskog mjerenja i analize višedimenzionalnog siromaštva i isključenosti djece Opštinama nedostaju kapaciteti za pretvaranje strateških prioriteta u provodljive akcije	
Potražnja (Finansijski pristup, uvjerenja i prakse)	Ograničene informacije o naknadama iz socijalne pomoći za ugrožene grupe, naročito Rome			

Tabela 2. Pravo na adekvatan životni standard

2.5. Romska djeca

Svi važni UNICEF-ovi programi predstavljaju zagovaranje za poboljšanje životnih uvjeta Roma u Bosni i Hercegovini. Kroz dijalog s partnerima u javnim institucijama i predstavnicima civilnog društva, nastavljamo ponavljati da su prava romske djece jedan od naših prioriteta. Prema službenim procjenama, u BiH živi između 25.000 i 50.000 Roma. Smatraju se najvećom, najosposobljenijom i najopasnijom manjinskom skupinom u Bosni i Hercegovini, a životni uvjeti većine romskih porodica u Bosni i Hercegovini mogu se opisati kao dugoročno stanje višedimenzionalnog siromaštva.⁵² Klaster istraživanje višestrukih pokazatelja (MICS) o romskoj populaciji u Bosni i Hercegovini u 2011. i 2012. godini pokazalo je:

⁵¹ Jasmina Nikolić, Marina Bunčić, Gordana Čukuranović, Mirjana Trkulja, Smiljana Grujić, Nevenka Kraguljac, Vesna Radulović, Zlatica Jović, Tim UNICEF-a i CIP — Centra za interaktivnu pedagogiju, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Beograd, 2020.

⁵² Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2022.

Stopa smrtnosti novorođenčadi Roma iznosi 24 na 1.000 živorođenih, a vjerojatnost umiranja prije pete godine iznosi približno 27 na 1.000 živorođenih.

- 21% romske djece je niskog rasta, dok je 8% teško mentalno hendikepirano.
- Samo 3% romske djece (između 36 i 59 godina) sudjelovalo je u organiziranim programima odgoja i obrazovanja u ranom djetinjstvu, dok je samo 4% romske djece u prvom razredu prethodne osnovne škole pohađalo predškolu.
- Samo polovica romske djece ima dovoljno godina da pođe u osnovnu školu (47%), prvi razred.
- Više od polovice romske djece u dobi od 2 do 14 godina prima neki oblik psihološke ili fizičke kazne od roditelja ili drugih odraslih članova porodice.

Dječji fond Bosne i Hercegovine surađivao je s partnerima kako bi pružio podršku Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine, a surađivao je i sa Zavodom za statistiku Bosne i Hercegovine u provođenju klaster ankete o Romima s više indikatora. Četvrti ciklus globalnog MICS istraživanja 2011. i 2012. godine prvi je put obuhvatio posebno istraživanje o zdravlju, prehrani, obrazovanju, dječjoj zaštiti i drugim pokazateljima vezanim za život Roma u Bosni i Hercegovini. Proces definisanja pristupa temi dečijih brakova u romskim zajednicama bio je uslovljen osnovnim pitanjem o tipu i karakteru podataka koje smo želeli da prikupimo i analiziramo. Kvantitativni pokazatelji, koji će biti predstavljeni u daljem tekstu, predstavljali su polaznu osnovu koja je omogućila identifikaciju problema i opšte smernice o rasprostranjenosti fenomena dečijeg braka u zajednicama i na lokalitetima koji su bili planirani za istraživanje. Oni su ukazivali na značajne korelacije između faktora poput siromaštva, stepena obrazovanja ili mesta življenja i rizika od stupanja u dečiji brak.⁵³ Kao potpisnica Konvencije o pravima djeteta, Bosna i Hercegovina se obavezala poštivati i garantovati da svako dijete uživa prava utvrđena ovom Konvencijom, a da pritom ne bude diskriminirano u pogledu rase, boje kože, spola, jezika, vjere, politike ili druge pripadnosti. Državljanstvo, rasa ili socijalno porijeklo, imovinsko stanje, invalidnost, rođenje ili drugi status. Ovo je istraživanje identificiralo nedostatke i sposobnost odgovora na sistem Roma u nepovoljnom položaju te istaknulo ulogu Roma u sudjelovanju i utjecaju na razvoj, provedbu, praćenje i ocjenu mjera usmjerenih na poboljšanje njihovog statusa.⁵⁴ Kao odgovor na velike razlike u ravnopravnosti. UNICEF u Bosna i Hercegovini već dugi niz godina promoviše jednake mogućnosti za svako dijete u obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, socijalnoj zaštiti i drugim uslugama, obraćajući posebnu pažnju na najugroženije, uključujući

⁵³ Etnografsko istraživanje, *Dječiji brakovi u romskoj populaciji u Srbiji*, Beograd 2017. str.14.

⁵⁴ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2022.

romsku djecu. Kroz saradnju s vladinim partnerima i predstavnicima civilnog društva, UNICEF prepoznaje da su romska djeca jedna od prioritetnih skupina, što znači da su romska djeca naglasila svoja prava u istraživanjima, zagovaranju, savjetovanju o politikama i programima. U radu na poboljšanju životnih uvjeta i socijalne integracije romske djece, UNICEF-ovi prioriteti u Bosni i Hercegovini uključuju sljedeće aktivnosti:

- Radimo s partnerima kako bismo proširili pokrivenost kvalitetnim predškolskim obrazovanjem i podržali uključivanje Roma u osnovno i srednje obrazovanje.
- Promovišemo usluge podrške razvoju djeteta kroz kućne posjete i obrazovanje roditelja, uključujući romske porodice.

Posvećeni smo pružanju kvalitetnih i inkluzivnih zdravstvenih usluga za romske žene i djecu.

- Podržavamo ciljane programe dopunske imunizacije za bolesti koje se mogu spriječiti cjepivima, poput dječje paralize.

Podržavamo prikupljanje i analizu podataka radi boljeg razumijevanja životnih uvjeta Roma kako bismo mogli utjecati na javne politike.

- Zajedno s Ministarstvom za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine predložili smo „Smjernice za poboljšanje statusa romske djece u Bosni i Hercegovini“, koje ljudima omogućuju učinkovitije mjere za smanjenje socijalne isključenosti Roma.

Dječji brakovi česti su među običnim ljudima u Srbiji, dok su dječji brakovi česti među siromašnim i ruralnim područjima. Međutim, ova je praksa uobičajena u romskoj zajednici. Prema podacima UNICEF-ove ankete o više pokazatelja, više od polovice tamošnjih djevojaka udalo se prije navršene 18. godine života. Ovo izvješće predstavlja rezultate studije o dječjim brakovima među Romima u Srbiji, usredotočujući se na ključne uzorke koji utječu na održavanje i reprodukciju ovog običaja. Analiza uključuje različite uzroke rizika i promjene aktivne u romskoj zajednici, od utjecaja socijalnih i kulturnih normi preko ekonomskih uzoraka i svijesti o važnosti obrazovanja, pa sve do marginalizacije tih zajednica u većini okruženja. Analiza posvećuje posebnu pozornost međusobnim odnosima između ovih uzoraka koji imaju različit utjecaj u određenom lokalnom okruženju. S druge strane, diskriminacija i marginalizacija pripadnika romske zajednice u većini okruženja osnovni je ograničavajući faktor u naporima da se napuste ograničenja koja nametne zajednica. Podaci pokazuju da će u većini slučajeva napuštanje vlastite zajednice i ulazak u većinu okruženja dovesti do svih oblika isključenja, od obrazovnog sistema do tržišta rada. Uska veza između unutarnjih uzroka rizika i restriktivnih mehanizama koje nameće većina sredina pokazuje da

metode za borbu protiv dječjeg braka moraju ciljati na koordinirano djelovanje različitih aktera iz lokalnih romskih zajednica i institucija i drugih organizacija koje predstavljaju većinu okoliša. Imajući ovo na umu, predlažemo sljedeće akcije na svim razinama za učinkovito rješavanje problema dječjeg braka u romskoj zajednici: Potaknuti jačanje koordinacije između različitih nacionalnih institucija, što uključuje uspostavljanje širokog fronta dionika kako bi se radilo u okviru postojećih nacionalnih strategija i planova.

- Jačati međuresorsku suradnju, koja uglavnom uključuje obrazovanje, socijalnu i zdravstvenu zaštitu, pravosuđe i zapošljavanje.
- Uspostaviti postupke za provedbu i primjenu postupaka koji se odnose na postojeće slučajeve braka s djecom i prevenciju tih postupaka.
- Jačati kapacitete postojećih aktera na ovom polju, poput nastavnika i zdravstvenih medijatora, da poduzimaju pozitivne akcije na polju sprečavanja dječjih bračnih praksi.
- Dalje provoditi posao prikupljanja podataka o dječjim brakovima kako bi se produbilo razumijevanje lokalne situacije i uključili je u područje javne politike.⁵⁵

2.6. Rodna ravnopravnost

UNICEF promiče jednaka prava za sve žene i djevojke i podržava njihovo puno sudjelovanje u svim područjima društvenog i političkog života. Bosna i Hercegovina je tradicionalno društvo u kojem se žene svakodnevno bore za bolji položaj. Što se tiče uloge žene u društvu, ustaljeni stereotipi o nižim plaćama i dužim razdobljima nezaposlenosti samo su neki od problema s kojima se žene u BiH suočavaju. U posljednjih deset godina, Bosna i Hercegovina je uložila velike napore u razvijanje domaćeg pravnog, institucionalnog i političkog okvira primjenjivog na načelo ravnopravnosti spolova koji je u osnovi usklađen s međunarodnim standardima. Međutim, rodna ravnopravnost još uvijek nije viđena kao prioritet za razvojne i druge strategije, i dalje se shvaća kao problem koji uglavnom rješavaju žene. UNICEF u Bosni i Hercegovini promoviše rodnu ravnopravnost muškaraca i žena od rođenja do adolescencije putem javnog informiranja i podizanja svijesti o rodnoj diskriminaciji, što u većini slučajeva još više pogađa djevojčice, ali može utjecati i na dječake. Sva programska područja UNICEF-a u Bosni i Hercegovini predstavljaju promicanje

⁵⁵ Etnografsko istraživanje, Dječiji brakovi u romskoj populaciji u Srbiji, Beograd 2017. str 6.

ravnopravnosti spolova. UNICEF također provodi ciljane aktivnosti usmjerene na podizanje svijesti, zaštitu i potporu ostvarivanju prava djevojčica i žena, na primjer stjecanjem novih znanja i vještina, posebno u području informacijske tehnologije i inženjerstva, sprečavanja ranih brakova i poboljšanja njihovog obrazovanja. UNICEF kontinuirano prati status rodne ravnopravnosti u Bosni i Hercegovini i ocjenjuje napredak u provedbi preporuka Zakona o ravnopravnosti spolova, Akcijskog plana za ravnopravnost spolova i Konvencije o uklanjanju diskriminacije žena u Bosni i Hercegovini.

Sistemski promoviše ravnopravno sudjelovanje žena i djevojaka u formuliranju i provedbi programa, a u budućnosti će ojačati aktivnosti na ovom polju.⁵⁶

2.7. Djeca sa poteškoćama u razvoju

UNICEF Bosna i Hercegovina dao je značajan doprinos socijalnoj integraciji djece s poteškoćama u razvoju kao dio svoje pune pažnje djeci u nepovoljnom i nepovoljnom položaju u Bosni i Hercegovini. Neke procjene pokazuju da 6,5% djece u dobi između 2 i 9 godina u Bosni i Hercegovini ima neki oblik invaliditeta. Jedna su od najmarginaliziranijih i najizuzetijih skupina u Bosni i Hercegovini. Kvaliteta usluga u Bosni i Hercegovini često je nedovoljna da zadovolji potrebe djece s teškoćama u razvoju, posebno u zdravstvu i obrazovanju. Jedna od glavnih prepreka koja utječe na sposobnost djece s invaliditetom u Bosni i Hercegovini da dobiju odgovarajuće usluge je socijalna stigma i diskriminacija. Suočeni su s diskriminacijskim zakonodavstvom, nedostatkom izobrazbe i neadekvatnim razumijevanjem nastavnika, predrasudama i nedostatkom usluga i podrške. U opasnosti su i često trpe nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje. Mnoga djeca s invaliditetom nalaze se u internatima, što dalje utječe na njihovo puno i učinkovito sudjelovanje u društvu. Posljednjih godina UNICEF Bosna i Hercegovina dao je značajan doprinos socijalnoj integraciji djece s poteškoćama u razvoju, što je dio njegove pune pažnje djeci u nepovoljnom položaju i djeci u nepovoljnom položaju u Bosni i Hercegovini. Kako bi smanjio socijalnu stigmu, UNICEF Bosna i Hercegovina sudjelovao je u nizu kampanja za osvješćivanje javnosti od 2013. godine, uz podršku Europske unije i Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID). Koristeći slogan "Riječ je o sposobnostima! Kampanja je pokazala pozitivnu sliku djeci s invaliditetom dok se uključuju u svakodnevne aktivnosti s porodicom, prijateljima i zajednicom. UNICEF u Bosni i Hercegovini koristi djecu s invaliditetom kao moderatore i

⁵⁶ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

govornike u mnogim aktivnostima za osvještavanje javnosti, poput konferencija i radionica. Da bi se potpunije sagledalo pitanje opstajanja dečijeg braka, potrebno je dodatno razumevanje ključnih faktora koji imaju uticaj u donošenju odluka o udaji ili ženidbi deteta. Kako bismo postigli taj cilj, opredelili smo se za uvid koji pokazuje stvarni život zajednice, gde se razgovorima sa njenim pripadnicima razotkriva kompleksnost i isprepletenost faktora rizika koji na kraju dovode do odluke o stupanju u brak kao i faktora zaštite koji mogu da smanje njegovu verovatnoću.⁵⁷ Kako bi poboljšali kvalitetu obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju, UNICEF u Bosni i Hercegovini i Ministarstvo obrazovanja promovisali su nastavne metode za nastavnike i implementirali inkluzivne metode obrazovanja za svu djecu, uključujući i djecu s invaliditetom.⁵⁸ U suradnji s nevladinom organizacijom EDUS, UNICEF je razvio i distribuirao smjernice, alate i standarde za rano otkrivanje i intervenciju za 32 doma zdravlja, vrtića i centre za socijalni rad u zemlji. Također su osigurali obuku za upotrebu ovih materijala za 100 stručnjaka koji rade s djecom iz svih sfera života.

Kao rezultat UNICEF-ovih intervencija između 2015. i 2017. godine:

Djeca s invaliditetom i njihove porodice dobivaju bolje socijalne usluge, poput vrtića, savjetovanja i upućivanja.

- Djeca s poteškoćama u razvoju osjećaju utjecaj usluga ranog otkrivanja i intervencije, koje su dio usluga ranog djetinjstva.
- ✓ 675 djece s invaliditetom imalo je koristi od inkluzivnog obrazovanja.
- ✓ 150 djece s teškoćama u razvoju koristilo je poboljšane usluge njege i zaštite.

Kako bi stvorio okruženje koje može pružiti bolje uvjete za djecu s invaliditetom, UNICEF u Bosni i Hercegovini uspješno je formulirao i zagovarao strategije zasnovane na pravima osoba s invaliditetom. Kako bi povećao priliku za pružanje usluga djeci s invaliditetom na gradskoj razini UNICEF u Bosni i Hercegovini promovisao je uspostavljanje multisektorske radne skupine čiji je zadatak razviti lokalni akcijski plan za izradu proračuna za potrebe najugroženijih u svakom gradu. Djeca pružaju kvalitetne usluge. Od 2017. godine postoji 12 takvih radnih skupina, od kojih 10 pruža posebne usluge (poput porodičnom savjetovanja, vrtića, upućivanja, prijevoza) za pomoć i korist djeci s invaliditetom i njihovim porodicama.⁵⁹

⁵⁷ Etnografsko istraživanje, *Dječiji brakovi u romskoj populaciji u Srbiji*, Beograd 2017. str 14.

⁵⁸ Internet izvor: <https://www.unicef.org/press-releases/ipa-who-and-unicef-launch-read-world-international-childrens-book-day-support> pristup 10.03.2021.

⁵⁹ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2021.

2.8. Adolescenti

Mladi ljudi postaju pokretačka snaga pozitivnih promjena u zajednici. Od početka djetinjstva, drugo desetljeće života pruža adolescentima drugu priliku koja im pomaže u izgradnji otpornosti, vještina, socijalnih i emocionalnih sposobnosti i izgradnji zdravlja. za plodan život odraslih. Procjenjuje se da ulaganje u mlade ljude sada donosi "trostruke koristi" mladima, njihovom odraslom životu i sljedećoj generaciji, jer na kraju mogu imati vlastitu djecu i porodicu., UNICEF je razvio smernice za podršku partnerima koji sprovode programe za devojke, u kojima se težište delovanja stavlja na glas devojaka i njihove potrebe. Smernice preporučuju da se podrži formiranje sigurnih prostora kao pouzdanih i dostupnih mesta za devojke izbeglice i migrantkinje, kao i za devojke iz romskih zajednica.“⁶⁰

Fokus UNICEF-a u Bosni i Hercegovini je:

- Uspostaviti učinkovite, inkluzivne i održive sisteme i usluge kako bi u potpunosti zadovoljili potrebe mladih,
- Stvoriti i održavati mogućnosti za povećanje sudjelovanja i glavnih doprinosa mladih i za promjenu društvenih normi i ponašanja koja sprječavaju takva ponašanja,
- Ojačati sposobnosti i vještine mladih kako bi mogli pridonijeti promicanju inkluzivnog društva.

Rezime

Glavni izazovi socijalnih usluga i socijalnih usluga su decentralizacija, odgovornost, standardi i financiranje. Iako su izdaci za socijalnu zaštitu PDP-a u Bosni i Hercegovini relativno visoki, financiranje nije visoko ciljano i postoji prostor za poboljšanje učinkovitosti zaštite djece, programa prevencije i ublažavanja siromaštva. Uz to, zbog ograničenog pokrivanja siromašnih, ne može se stvoriti potencijal za gotovinske transfere. Uz to, vrijednost prijenosa je preniska da bi uistinu promijenila život korisnika. Za djecu koja trpe diskriminaciju i isključenost zbog razvojnih teškoća, spola, rase ili jezika, siromaštvo se povećalo i pogoršalo nedostatke povezane s marginaliziranim skupinama i obrnuto. Nasilje

⁶⁰ UNICEF, *Neustrašiva i moćna, Glasovi djevojaka adolescentkinja iz Srbije*, 2018. str 5.

djeluje pogubno na djecu. Osim što izravno ugrožava njihov život i tjelesno zdravlje, nasilje ugrožava i emocionalno zdravlje i budućnost djece. Nasilje se također može prenositi s jedne generacije na drugu, jer djeca koja doživljavaju nasilje mogu osjećati da je takvo ponašanje "normalno" i prihvatljivo u društvu. Intervencije predstavljaju specifičnu akciju ili skup akcija koje imaju za cilj da izazovu željene promene.⁶¹ Intervencije se mogu shvatiti u najširem smislu tako da obuhvate i sve zakone i politike koji se direktno ili indirektno reflektuju na stanje u oblasti nasilja nad decom. S obzirom da bi takav zadatak bio prevelikog obima, kao i zbog potreba prepoznatih tokom procesa konsultacija da se pažnja pre svega usmeri na programe i akcije, zakonska rešenja i promene, kao i nacionalne strategije nisu bile predmet analize. Imajući ovo ograničenje u vidu, intervencije su mapirane u okviru tri kategorije u zavisnosti od cilja intervencije i vrste sredstava korišćenih da se dođe do promene:

1 Intervencije usmerene na unapređivanje institucionalnih/organizacionih mehanizama (na primer usvajanje i primena protokola, uspostavljanje adekvatnih radnih grupa i tela koje sprovode protokole i sl.);

2 Intervencije usmerene na promene standarda, stavova i svesti (na primer, obrazovanje i obuke, kampanje za podizanje svesti);

3 Intervencije usmerene na direktnu zaštitu i podršku (različite usluge podrške deci pod rizikom ili izložene nasilju).⁶²

Konvencija o pravima djeteta poziva sve države da zaštite djecu od svih oblika fizičkog i psihičkog nasilja, zlostavljanja, zanemarivanja ili nemara, zlostavljanja ili iskorištavanja. UNICEF podržava jačanje mehanizama za praćenje i koordinaciju dječjih prava u cijeloj Bosni i Hercegovini, te pruža mogućnosti za razmjenu iskustava, lekcija i drugih informacija iz područja dječjih prava. UNICEF podržava vlasti Bosne i Hercegovine u stvaranju pouzdanih podataka za praćenje dječijih indikatora. Na primjer, trenutno se planira provesti višestruko istraživanje pokazatelja (MICS) u Bosni i Hercegovini u 2019/2020. Ukupno stanovništvo Bosne i Hercegovine u 2015. godini i romsko stanovništvo Bosne i Hercegovine. Rezultati MICS-a pomažu u praćenju trendova u mnogim područjima, uključujući zdravlje djece, socijalnu zaštitu, dječju zaštitu i obrazovanje.⁶³ U pogledu

⁶¹ Save the Children, Sprečavanje eksploatacije djece u Evropi, eksploatacija djece na internetu, regionalni izvještaj april 2013.

⁶² UNICEF Srbija, *NASILJE PREMA DECI U SRBIJI DETERMINANTE, FAKTORI I INTERVENCIJE NACIONALNI IZVEŠTAJ*, 2017. str.29.

⁶³ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

stambenog zbrinjavanja, zapošljavanja, obrazovanja i zdravstvene zaštite, jaz između Roma i većine stanovništva vrlo je očit, a ženski pripadnici Roma su u posebno teškom položaju. Glavni pokazatelji romske djece pokazuju da je za ovu djecu tri puta veća vjerojatnost da će živjeti u siromaštvu od neromske djece, pet puta veća vjerojatnost da će biti pothranjena i dvostruko veća vjerojatnost da će zaostati u rastu. Stopa upisa u osnovne škole za jednu je trećinu niža od normalne, a stopa imunizacije samo 4%, u usporedbi s 68% većine stanovništva. U Bosni i Hercegovini proces integriranja rodne ravnopravnosti u sve sfere društvenog života zahtijeva djelovanje na podizanju svijesti o uzrocima i svijesti o rodnoj diskriminaciji, te na povećanju svijesti o tom znanju. Stoga je ovo vrlo dugotrajan proces koji u velikoj mjeri ovisi o mnogim društvenim okruženjima i utjecajima na globalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a zahtijeva temeljno restrukturiranje i reforme institucionalne politike. Što se tiče sudjelovanja žena u javnom i političkom životu, njihovog statusa na tržištu rada (najvažnija su višestruka opterećenja žena u tržišnom gospodarstvu) i porasta nasilja nad ženama, uključujući porodično nasilje, najviše primjera roda nejednakost očita.⁶⁴ „Na osnovu analizirane građe i koncepta marginalizovanog okruženja koji iz nje proističe u formulisanju preporuka nužno je uzeti u obzir da su faktori rizika od stupanja u dečiji brak koji deluju unutar romskih zajednica izuzetno snažni i ograničavajući. Kompleksnost i isprepletenost ovih faktora u velikoj meri ograničava mogućnosti alternativnih životnih izbora. Faktori poput poštovanja kulta nevinosti, koncepta porodične časti, rodni uloga u okviru kojih žena nema mogućnost da bude obrazovno osnažena i ekonomski produktivna, predstavljaju interna ograničenja koja deluju unutar zajednica, unapred definišući rano stupanje u brak kao poželjnu društvenu praksu.“⁶⁵

⁶⁴ Internet izvor: <https://www.aa.com.tr/ba/svijet/unicef-upozorava-%C5%BEivoti-miliona-djece-ugro%C5%BEeni-je-jemen-na-rubu-gladi/2053326> pristup 10.03.2021.

⁶⁵ Etnografsko istraživanje, *Dječiji brakovi u romskoj populaciji u Srbiji*, Beograd 2017.

POGLAVLJE III.

UNICEF U BOSNI I HERCEGOVINI

Rad UNICEF-a u Bosni i Hercegovini

3. UNICEF u Bosni i Hercegovini

Nakon izbijanja rata u Jugoslaviji 1991. UNICEF je prva organizacija koja se odazvala. Godinu dana kasnije, 1992., UNICEF je osnovao ured u Bosni i Hercegovini. U to je vrijeme UNICEF, zajedno s UNHCR-om i Svjetskom zdravstvenom organizacijom, počeo pružati pomoć i podršku ženama i djeci pogođenim krvavim sukobom. Nakon rata, UNICEF je počeo naporno raditi na pružanju podrške javnim institucijama i organizacijama civilnog društva u njihovim naporima da razviju usluge podrške za ostvarivanje prava djece, mladih i žena. Posljednjih godina fokus UNICEF-ove misije u Bosni i Hercegovini prebacio se na razvojne programe. Prema posljednjem popisu stanovništva, u zemlji živi približno 620 000 djece (od 0 do 18 godina), što čini 18% ukupne populacije, mladih (10-19 godina) čini 11% i 24 mladih u dobi od 10 do 10 godina činilo je 19%. Oko 60% mladih živi u ruralnim područjima, gdje je udio pristupa osnovnim uslugama i mogućnostima zaposlenja niži nego u urbanim područjima. Mnoge porodice i dobro obrazovani mladi ljudi napuštaju zemlju kako

bi pronašli bolje mogućnosti za sebe i svoju djecu.⁶⁶ Kontinuirani odliv mozgova ima velik utjecaj na održivost socijalne zaštite, obrazovanja i zdravstvenih sistema. Općenito govoreći, Bosna i Hercegovina spada u skupinu zemalja s najbržim padom stanovništva i starenjem na svijetu. Očekivano trajanje života postupno se povećavalo (79,6 godina za žene i 74,6 godine za muškarce), ali procjenjuje se da ukupna populacija svake godine opada od 2002. godine, uglavnom zbog imigracije, a broj umrlih počeo je opadati. Premašivši broj rođenih, to je posebno vidljivo u posljednja dva desetljeća. Od 2014. godine broj starijih osoba veći je od broja djece mlađe od 15 godina. To utječe na gospodarski rast, pružanje usluga i cjelokupni životni standard, uključujući dobrobit djece. To je također dovelo do povećanja potražnje za zdravstvenim uslugama i mirovinama. U ruralnim zajednicama udio starije populacije relativno je velik, dok je udio ljudi koji aktivno zarađuju novac relativno malen. Postupna migracija iz ruralnih u urbana područja smanjila je udio stanovništva u ruralnim područjima svake generacije za približno 10%. Otprilike 25% od 1,7 mladih ljudi aktivno traži posao u inostranstvu. Gotovo 90% mladih želi napustiti zemlju duže ili zauvijek. Slična je situacija i u susjednim balkanskim zemljama. Romi su jedna od najranjivijih skupina u Bosni i Hercegovini. Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, u zemlji je živjelo 12 583 Roma, iako su gradska uprava i romske udruge brojale između 35 000 i 45 000. Nakon rata devedesetih godina, Bosna i Hercegovina je i dalje imala razlike u politici, administraciji, ekonomiji i kulturi. Kontinuirana retorika razlika dodatno je naglasila te razlike, što je usporilo pristupanje zemlje Europskoj uniji (EU) i postizanje ciljeva održivog razvoja (SDG). „Sporazum o stabilnosti i pridruživanju“ (SSP) između Bosne i Hercegovine i Europske unije stupio je na snagu u junu 2015. godine. Bosna i Hercegovina formalno je podnijela zahtjev za pridruživanje Europskoj uniji 2016. godine, ali još uvijek postoje ozbiljna kašnjenja. Vlasti Bosne i Hercegovine predale su jedinstveni odgovor na upitnik Europske komisije 2018. godine, uključujući sve kriterije za ulazak u EU, a početkom 2019. dale su odgovore na ostala pitanja. U maju 2019. Komisija je izdala mišljenja o zahtjevu Bosne i Hercegovine za pridruživanje Europskoj uniji. Mišljenje je zaključilo da Bosna i Hercegovina još uvijek ne ispunjava u potpunosti standarde institucionalne stabilnosti, koji jamče da demokratija, vladavina zakona, ljudska prava i zaštita poštovanja manjina udovoljavaju europskim standardima. Odbor je utvrdio 14 prioriteta za BiH u područjima demokracije i funkcioniranja, vladavine prava, temeljnih prava i reformi javne uprave. Ministarska konferencija Bosne i Hercegovine održana će se 30. januara 2019. Usvojen je „Plan ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine 2019.-2021.“ Bosna i Hercegovina trenutno

⁶⁶ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

provodi plan reformi za 2019.-2022., Kako je navedeno u zajedničkom dokumentu o socijalno-ekonomskim reformama koji je entitetska vlada dogovorila u oktobru 2019. godine.⁶⁷

3.1. Rad UNICEF-a u Bosni i Hercegovini

UNICEF u Bosni i Hercegovini posebnu pažnju posvećuje najsiromašnijim i najugroženijim kategorijama stanovništva i štiti prava svakog djeteta. Međutim, stopa imuniteta u BiH i dalje je niska. Sprječene bolesti mogu se spriječiti, a cijepljena djeca imaju priliku razvijati se, napredovati i imati veće šanse da ostvare svoj puni potencijal. U 2012. godini samo je 68% djece u Bosni i Hercegovini bilo potpuno imunizirano, a najnoviji podaci pokazuju da taj udio opada, posebno u pogledu cijepljenja protiv malih boginja. Bosna i Hercegovina se suočava s mnogim izazovima u postizanju pune razine imunizacije, uključujući probleme s opskrbom i planiranjem cjepiva na nacionalnoj razini.⁶⁸ Rano obrazovanje (ECD) može pružiti mogućnosti zapošljavanja za daljnji život, dobrobit, socijalnu integraciju i veće mogućnosti zapošljavanja, posebno za djecu u socijalno ugroženom okruženju, i postaviti temelje za uspjeh u budućem životu. Ulazna dob predškolske djece u Bosni i Hercegovini stara je tri do četiri godine. Taj je broj i dalje izuzetno nizak, iako podaci posljednjih godina pokazuju da se stopa sudjelovanja petogodišnje djece u predškolskom odgoju i obrazovanju značajno povećala u usporedbi s 31% u 2011. i porast u 2016. Na 54%. „Ne postoji univerzalno tumačenje siromaštva uopšte, niti siromaštva djece. Iako se to može činiti kao jednostavan koncept, siromaštvo nije uvijek lako definisati. Neki siromaštvo mogu shvatiti kao nedostatak odgovarajućeg prihoda da zadovolji osnovne ljudske potrebe.“⁶⁹ Procjenjuje se da 6,5% djece u dobi između 2 i 9 godina u BiH ima neki oblik invaliditeta, što ih čini jednom od najmarginaliziranijih grupa u društvu. Neke od prepreka s kojima se susreću uključuju nedostatak odgovarajućih usluga i podrške, diskriminatorno zakonodavstvo i nedostatak odgovarajuće obuke za nastavnike i pravosudno osoblje. Konvencija o pravima djeteta poziva sve države da zaštite djecu od svih oblika fizičkog i psihičkog nasilja, ozljeda ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemara, zlostavljanja ili iskorištavanja. Nažalost, prema posljednjim podacima, više od polovice djece

⁶⁷ UNICEF, Situaciona analiza o položaju djece u Bosni i Hercegovini, mart 2020.

⁶⁸ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

⁶⁹ UNICEF, *The State of The World'S Children* 2016, A fair chance for every child, 2016. Str 70.

u dobi između 2 i 14 godina u BiH bilo je podvrgnuto nekom obliku psihološkog ili fizičkog nasilja od strane roditelja ili drugih odraslih članova porodice.⁷⁰

3.2. Dijalog za budućnost

Mir u Bosni i Hercegovini je krh koncept. Društvene veze unutar i između zajednica u Bosni i Hercegovini i dalje su krhke i ne omogućuju trajni mir i pomirenje u cijeloj regiji. Podijeljena politika i mediji odražavali su podjele, nepovjerenje i bojažljive narative i riječi, što je rezultiralo niskim povjerenjem među skupinama, slabom suradnjom među ljudima, pa čak i lošim ili čak negativnim dijalogom. Bosni i Hercegovini nedostaju dovoljne mogućnosti za konstruktivnu suradnju, posebno među mladima. Bosni i Hercegovini nedostaju vještine i stavovi i ne može poštovati različitost i razumijevanje drugih. Ljudima također općenito nedostaje povjerenja u službene institucije, institucije i vođe. Izgradnja povjerenja i regionalna suradnja rijetko se koriste na bilo kojoj službenoj političkoj platformi, čak i na najvišoj razini vlasti. Ovo okruženje posebno dodiruje osjećaje mladih ljudi koji (za razliku od roditelja) nemaju iskustvo života u razdoblju mira, stabilnosti i tolerancije. Mladi se rijetko uključuju u aktivnu interakciju, dijalog i suradnju s ljudima različitog porijekla. Mladi se sve više odlučuju na emigraciju iz zemlje, umjesto da ostanu i rade na boljoj budućnosti zajednice. Platforma za dijalog mehanizam je osmišljen kako bi pružio formalni prostor za interakciju između građana i donositelja odluka kroz dijalog te civilnom društvu, građanima i vladinim partnerima omogućio zajedničko određivanje, promicanje i provedbu dijaloga i aktivnosti na izgradnji povjerenja. Podržavat će mlade u dijalogu o pitanjima koja posebno utječu na mlade i rješavati probleme poput ciljeva održivog razvoja, obrazovanja, kulture i odliva mozgova. Kroz platformu za dijalog s predsjednikom Bosne i Hercegovine, mladi će biti podržani u dijalogu o pitanjima koja ih pogađaju. Male potpore podijelit će se putem javnog prikupljanja prijedloga projekata, potpornih aktivnosti i inicijativa za poboljšanje socijalne kohezije. Projekt će surađivati s medijima na ostvarenju njegovog potencijala i uključivat će govore o važnosti jačanja socijalne kohezije. Partneri na projektu pokrenut će postupak uključivanja medija u dijaloge o izgradnji mira i uloge medija u racionalnom i poštenom izvještavanju. Konačno, svrha projekta je natjerati medije i novinare da svojim izvješćima potpišu sporazum o promicanju mira.⁷¹ „ Aktivnosti Kancelarije UNICEF-a u

⁷⁰ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

⁷¹ Internet izvor: <https://www.unicef.org/croatia/o-nama>. pristup 10.03.2021

Bosni i Hercegovini usmjerene su na jačanje sistema u zdravstvu, obrazovanju, dječjoj zaštiti i socijalnoj zaštiti. UNICEF će omogućiti daljnji razvoj i jačanje kapaciteta kreatora politika i profesionalaca kako bi mogli donositi najbolje odluke za djecu i zalagaće se za promjenu percepcije i ponašanja pružalaca usluga, staratelja te djece, uključujući adolescente, s ciljem unapređenja potražnje i kvaliteta usluga kojima pristupaju djeca i adolescenti. UNICEF će istovremeno pružati podršku različitim partnerima kako bi dodatno razvio kapacitete za sistematski nadzor prava djece.“⁷²

3.3. Inicijative za obrazovanje i razvoj

Rano obrazovanje

Rano obrazovanje temelj je uspjeha u kasnijem životu, posebno za djecu u nepovoljnom položaju, koja su osnova uspjeha u nastavku obrazovanja, zapošljavanju, blagostanju i socijalnoj integraciji. Prema međunarodnim standardima, uključujući Konvenciju o pravima djeteta, pravo na predškolski odgoj i obrazovanje proglašeno je univerzalnim pravom. Međutim, nedostatak jednakog pristupa programima i institucijama ranog obrazovanja utječe na dobrobit djece u BiH. Socijalna nejednakost u BiH ometa rano učenje za svu djecu u BiH. U Bosni i Hercegovini je broj trogodišnje i četverogodišnjake djece koja sudjeluju u ECD-u i dalje vrlo nizak, iako je posljednjih godina broj petogodišnje djece koja su stekla godinu dana predškolskog obrazovanja uvelike povećao. (Prije prijema u 2016.). Međutim, samo 1,5% romske djece i 2% najsiromašnije djece ide u školu. Uz to, rasne razlike još uvijek postoje, a djeca s teškoćama u razvoju imaju ograničen pristup obrazovanju. U cilju promicanja stope upisa predškolske djece uspostavljen je zakonodavni okvir za sveobuhvatan rani dječji razvoj. Usluga je proširena na 32 grada, među kojima su obučeni stručnjaci pružali visokokvalitetne usluge ranog rasta i razvoja za više od 2000 djece i njihovih porodica kroz kućne posjete.⁷³ Kroz suradnju UNICEF-a i vladinih agencija na svim razinama u Bosni i Hercegovini povećao se broj djece u predškolskom odgoju i obrazovanju. Više od 50% djece u zemlji već je krenulo u predškolsko obrazovanje prije polaska u prvi razred osnovne škole. , Zakonodavni okvir po potrebi.

⁷² UNICEF, *Stanje dječjih prava , Bosna i Hercegovina, Dječja prava u Bosni i Hercegovini, str7.*

⁷³ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2021.

Aktivnosti UNICEF-a usmjerene su na sljedeće oblasti:

- Podržati kontinuirano širenje programa predškolskog odgoja i obrazovanja kako bi se povećala prisutnost djece u predškolskim ustanovama, posebno među romskom djecom.

Riješiti problem nedovoljnih podataka i identificirati marginaliziranu i isključenu djecu kako bi povećali svoje sudjelovanje u osnovnom i srednjem obrazovanju, posebno među djecom s invaliditetom i romskom djecom.

Jednak pristup kvalitetnom obrazovanju

Za mnogu djecu socijalna nejednakost prepreka je kvalitetnom obrazovanju. UNICEF podržava ostvarivanje prava na inkluzivno učenje svakog djeteta. Iako se broj djece koja ulaze u institucije predškolskog odgoja i obrazovanja povećao, još uvijek postoji ogromna nejednakost u pristupu kvalitetnom obrazovanju u BiH. Romska zajednica u Bosni i Hercegovini i dalje pati od tradicije diskriminacije, što dovodi do široko rasprostranjenog siromaštva, nezaposlenosti, beskućništva i nedostatka obrazovnih mogućnosti. Trenutno romska djeca u Bosni i Hercegovini mogu u najboljem slučaju samo sporadično ići u školu. Samo 1,5% romske djece i 2% najsiromašnije djece ulaze u predškolske ustanove. Što se tiče osnovnog i srednjeg obrazovanja, iako je ukupan broj djece vrlo visok, s tim da osnovne škole čine 98%, a srednje škole 92%, udio romske djece je znatno niži, sa 69%, odnosno 23%. U srednjem obrazovanju stopa zastupljenosti romskih dječaka iznosi 27%, a romskih djevojčica 18%. Unatoč tome, Bosna i Hercegovina nije učinila bilo kakav napor kako bi omogućila ovoj djeci da pohađaju tečajeve romskog jezika ili osigurala da sadržaj tečajeva zadovoljava potrebe djece manjina.⁷⁴

Kako bi osigurao postupno ostvarivanje prava svakog djeteta na inkluzivno učenje, UNICEF se usredsređuje na zagovaranje, izgradnju kapaciteta i tehničku pomoć u sljedećim područjima:

- Promovišite rano inkluzivno učenje nastavljajući širenje programa predškolskog odgoja. Cilj je povećati udio djece u predškolskom odgoju i obrazovanju na 80% do 2022. godine, s najmanje 10% romske djece koja su upisana u školu.

⁷⁴ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2021.

- Poboľjšati inkluzivno obrazovanje na razini javnih politika i nastavljajući institucionalizirati dobre prakse i podržavajući obrazovne modele koji uključuju potrebe djece s teškoćama u razvoju u redovnim školama i općim kurikulumima. Uz to, UNICEF podržava razvoj modula za osposobljavanje učitelja u osnovnim školama kako bi se osiguralo da su djeca s teškoćama u razvoju uključena u redoviti obrazovni proces.
- Promovisati uspostavu mira i socijalne kohezije i jačati pomirenje na svim razinama, s naglaskom na mlade.
-

Rezultati učenja

Analiza ishoda učenja pomaže procijeniti koja znanja i vještine djeca trebaju poboljšati tijekom svog obrazovanja. UNICEF podupire poboljšanje metoda ocjenjivanja i stjecanje znanja o nastavnim praksama radi poboljšanja obrazovnog procesa. Pojam "ishodi učenja" odnosi se na postignuća učenika u kognitivnom polju, posebno u područjima pismenosti i matematike, mjeranim različitim metodama. Kako izvedba, vještine i znanje bh. učenika nisu testirani u skladu s odgovarajućim međunarodnim standardima, trenutno je teško procijeniti koja područja obrazovnog sistema u BiH treba poboljšati. Sistemsko naglašavajte ishode učenja, umjesto trenutnog naglaska na ulaganju u obrazovni proces. Podržavamo metode za poboljšanje vještina ocjenjivanja i kvalitete znanja kako bismo jasnije odredili napredak učenja djece i mladih te stekli znanje o nastavnim praksama koje mogu poboljšati proces učenja.⁷⁵

Rezime

Ured UNICEF-a nalazi se u Sarajevu i svoju misiju izvršava provodeći niz jedinstvenih programa koji su usredotočeni na pružanje praktične podrške za ostvarivanje dječjih prava. Neke intervencije uključuju radnje poduzete u različitim ciljanim područjima, dok su druge usmjerene na javne politike koje utječu na cijelu zemlju. Donja slika prikazuje planirane aktivnosti u Bosni i Hercegovini. Gotovo 20% stanovništva Bosne i Hercegovine (BiH) su djeca mlađa od 18 godina, a gotovo jedna trećina živi u siromaštvu. Djeca koja žive u siromaštvu najčešće su isključena iz programa predškolskog, školskog obrazovanja i

⁷⁵ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2022.

zdravstvene zaštite, a suočena su i s pothranjenošću. Iako se zdravstveni pokazatelji djece u BiH poboljšavaju, još uvijek postoji mnogo aktivnosti koje treba provesti. Stopa smrtnosti djece u BiH opala je - sa 11,5 smrtnih slučajeva na 1.000 rođenih 1997. godine na 6 smrtnih slučajeva na 1.000 rođenih 2016. godine. Smanjio se i broj djece s problemima ranog tjelesnog razvoja (s 3,5% u 2000. na 1,6% u 2012. i s 12,1% u 2000. na 8,9% u 2012.). U Bosni i Hercegovini živi 25 000 do 50 000 Roma, što ih čini najvećom zajednicom etničkih manjina u zemlji. Nažalost, Romi su najosjetljivija i najopasnija manjinska zajednica. Gotovo 80% romske djece u BiH živi ispod granice siromaštva, a stopa smrtnosti dojenčadi tri je puta veća od stope romske populacije. Samo 4% romske djece primilo je potpuno cijepljenje, a jedna trećina nije pohađala osnovnu školu. Kako bi se povećala tolerancija upravljanja na lokalnoj razini, provest će se zajedničke procjene zajedničkih pitanja i uspostaviti lokalna platforma za dijalog. Platforma će okupiti lokalne čelnike, kao i civilno društvo, mlade, vjerske vođe, ženske organizacije i srodne institucije na lokalnoj razini. Te će se platforme za dijalog uspostaviti kao istinska osnova za suradnju na lokalnoj razini. Ove platforme za dijalog uspostaviti će se kao istinska osnova za suradnju između različitih dionika i ojačati će se pod vodstvom suradnje i vještina izgradnje mira. Cilj zajedničke platforme za analizu problema i dijalog poticati je zajednicu na raspravu o (zajedničkim) izazovima i zajedničkim rješenjima tih problema kroz suradnju. Mogućnosti obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju još su uvijek ograničene. Iako učenike u određenim područjima BiH podržavaju mobilni profesionalni timovi, ne planiraju se pomoći roditeljima i ostalim učenicima, niti planovi profesionalnog razvoja učitelja. Suprotno tome, obrazovanje djece s posebnim potrebama i dalje se uglavnom provodi u specijaliziranim ustanovama. Ovaj pristup dovodi do velike razlike u ishodima učenja koje program pruža djeci s posebnim potrebama. Uz to, zbog fizičkih prepreka u školskim zgradama, mnoga djeca s tjelesnim invaliditetom ne mogu ići u školu ili im je ograničen pristup.⁷⁶ UNICEF također podržava napore zemlje da bolje procijeni ishode učenja kroz sudjelovanje u Međunarodnom programu ocjenjivanja postignuća učenika (PISA), koji bi prvi put trebao biti proveden u Bosni i Hercegovini 2018. godine. PISA će se usredotočiti na čitanje, matematiku, znanost i druge međunarodne procjene. PISA istraživanje provest će drugu analizu rezultata i voditi otvoreni dijalog o rezultatima učenja u cijeloj državi, a ukupni cilj je poboljšati kvalitetu obrazovanja u BiH.

⁷⁶ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2022.

POGLAVLJE IV.

Zaštita djece za vrijeme pandemije COVID-19

Mjere za hitno djelovanje

4. Zaštita djece za vrijeme pandemije COVID-19

Dokazi iz prethodnih epidemija zaraznih bolesti sugeriraju da epidemije, uključujući socijalno-ekonomski učinak mjera prevencije i kontrole, mogu dovesti do povećanih postojećih rizika koji utječu na zaštitu djece. U ovom su slučaju mnoga djeca izložena povećanom riziku od bolesti, posebno djeca bez roditeljske skrbi, djeca kojima prijete odvajanje od porodice, djeca u alternativnom sistemu skrbi i djeca koja su nedavno napustila sistem. Svrha ovih tehničkih informacija je pomoći stručnjacima za zaštitu djece i javnim tijelima da hitno riješe pitanja zaštite djece, uključujući djecu koja su u opasnosti od odvajanja tijekom pandemije COVID-19 ili djecu u alternativnom sistemu skrbi.⁷⁷ „Zarazne bolesti kao što je virus COVID-19 mogu poremetiti okruženje u kojem djeca rastu i razvijaju se. Poremećaji u porodicama, prijateljstvima, svakodnevnim aktivnostima i široj zajednici mogu imati negativne posljedice na dobrobit, razvoj i zaštitu djece. Pored toga, mjere koje se

⁷⁷ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2022.

primjenjuju kako bi se spriječilo i suzbilo širenje virusa COVID-19 mogu djecu izložiti rizicima u pogledu njihove zaštite. Karantin i mjere izolacije u kućama, objektima i određenim zonama mogu imati negativan utjecaj na djecu i njihove porodice.“⁷⁸ Dokument je pripremila međuagencijska radna skupina sastavljena od stručnjaka s područja dječje zaštite i njege, a oslanjao se na dokument "Tehničke informacije: Zaštita djece tijekom pandemije koronavirusa" koji je pripremila Koalicija za zaštitu djece u humanitarnim aktivnostima. I na temelju međunarodnih standarda i roditeljskih normi. Sve veći porodični pritisak povećava mogućnost porodičnog nasilja, kao i izbijanje porodičnih sukoba, nasilja i građanskih sukoba. U većini slučajeva roditelji i drugi primarni njegovatelji mogu se osloniti na pomoć ostalih članova porodice i rodbine u skrbi za svoju djecu, ali u nekim je slučajevima potrebno organizovati alternativnu skrb. Aktivnosti namijenjene preventivnom povećanju sistema porodične zaštite i sposobnosti socijalne zaštite ključne su za jačanje otpornosti porodice i sprječavanje nepotrebnog traženja institucionalne zaštite.

4.1. Mjere za hitno djelovanje

Nacionalne vlasti i civilno društvo trebali bi planirati pružiti snažnu potporu porodicama i zajednicama kako bi zaštita djece u toj porodici postala prioritet. Porodica donosi odluke o njezi, a stručnjaci pomažu porodici da odredi podršku koja im je potrebna kako bi osigurali svima sigurnost. Da bi se porodice mogle sigurno nositi s ovom situacijom, potrebno je smanjiti stresore poput brige o hrani i ekonomske nestabilnosti te povećati vještine poput aktivnog roditeljstva. Zahvaljujući ovoj podršci, smanjit će se i rizik od štetnih praksi poput dječjeg rada, sklapanja brakova i trgovine djecom.

Koje mjere treba poduzeti kako bi se spriječilo odvajanje djece od porodica i zaštitila djeca u porodici:

- Upoznajte porodice, njegovatelje i djecu kako bi se spriječili širenje COVID-19, uključujući ograničenja na pitku vodu / sapun, i podijeliti higijenske pribore i osigurajte da djeca s invaliditetom i / ili roditelji imaju pristup informacijama i resursima

⁷⁸ Alijansa za zaštitu djece u humanitarnim aktivnostima, Tehnička informacija: Zaštita djece za vrijeme pandemije koronavirusa, verzija 1, mart 2019 (The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action, Technical Note: Protection of Children during the Coronavirus Pandemic, Version 1, March 2019)

- Pošaljite informacije o invalidima kako bi se prilagodili samopomoći, mentalnom zdravlju i psihosocijalnoj podršci, aktivnoj disciplini, dječjem ponašanju i aktivnostima kod kuće.
- U pogledu većih zdravstvenih rizika starijih osoba, osigurajte da oni koji se brinu o djeci imaju prednost u pružanju podrške i resursa.
- Ohrabrite i pomozite porodicama u planiranju koga će paziti kad su roditelji ili skrbnici bolesni ili se moraju brinuti o bolesnim članovima porodice, te poticati članove porodice i rođake da koriste dostupnu tehnologiju za pružanje daljinske pomoći.
- Uklonite prepreke za dobitak uklanjanjem uvjeta vezanih za prijenos sredstava i promovisanje stjecanje sredstava izvan uobičajenog prebivališta stanovništva.
- Upoznati porodice, učitelje, zdravstvene i druge radnike u zajednici o tome kako prepoznati djecu koja trebaju veću zaštitu i djecu koja su u povećanom riziku od razdvajanja, uključujući djecu koja su invalidna ili bolesna i načine kako pomoći toj djeci. Djeci za koju se zna da prijete razdvajanje prije izbijanja pandemije, socijalni radnici trebali bi pružiti kontinuiranu podršku toj djeci i nadzirati situaciju telefonom ili drugim virtualnim kontaktima.
- Suradujte s čelnicima zajednice (uključujući vjerske vođe) u borbi protiv stigme i glasina o COVID-19 i ljudima koji su zaraženi, izloženi ili zaraženi bolešću, i pomozite im da razumiju osnovne činjenice o simptomima, načinima prijenosa i oporavku (putem emitiranja, megafona / društvenih medija itd.).
- Identificirati i uključiti imigrante i izbjeglice, djecu i porodice bez državljanstva ili interno raseljena djeca, uključujući djecu i porodice bez dokumenata, i poduzeti ključne prioritetne mjere, poput pristupa zdravstvenoj zaštiti u obliku prevencije, liječenja i testiranja, programe socijalne zaštite, svezak Tailor informacije o dječjim potrebama mehanizmi preporuka, uključujući internetsku podršku (ako je moguće).⁷⁹

4.2. Uticaj COVID-19 na djecu

"Bolest ima različite kliničke manifestacije ovisno o dobi ljudi zaraženih virusom. Srećom, djeca i adolescenti imaju blaže simptome od odraslih. Većina ljudi zaraženih virusom SARS-CoV-2 ima respiratorne simptome. Oni počinju osjećaju se malo neugodno. Mogu

⁷⁹ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

imati vrućicu, kašalj, upalu grla ili kihanje. Ovisno o dobi osobe zaražene virusom, bolest ima različite kliničke slike. Srećom, djeca i adolescenti imaju blaže simptome od odraslih ", Dr. Kerkh je na početku intervjua rekao, dodajući da većina ljudi zaraženih virusom SARS-CoV-2 ima respiratorne simptome: Počnu osjećati malu nelagodu, povišenu temperaturu i mogu kašljati, boljeti grlo ili kihati. Neki ljudi mogu imati i gastrointestinalne simptome. Drugi mogu izgubiti osjetilo njuha ili okusa. Simptomi su obično blaži kod najmlađe djece, što znači Nemaju toliko simptoma kao odrasla osoba. Neka djeca mogu imati gastrointestinalne simptome, poput proljeva ili povraćanja, ali obično su blaga. Dodao je da čak i većina djece ima asimptomatske infekcije ili uopće nema simptoma. U vezi s novim simptomima virusa, dr. Kerkhove je istaknuo kako se očekuje njihova pojava, jer varijante virusa predstavljaju promjene u virusu otkrivene tijekom vremena.Što se tiče sposobnosti virusa da se širi ili bolesti koju uzrokuje, mnoge od ovih promjena nemaju utjecaja na virus. Određene varijante nazivamo" varijantama koje zabrinjavaju , a ti virusi trebaju daljnja istraživanja. Znanstvenici proučavaju kako virus se širi, bolest je uzrokovana. Srećom, do sada ove varijante nisu uzrokovale ozbiljniju bolest ni u jednoj dobi. Dr. Kerkhove rekao je da je klinička situacija ista kao i ostali cirkulirajući virusi SARS-CoV-2, a ozbiljnost je isti. .Ljudi svih dobnih skupina.To također uključuje sve veći prijenos među malom djecom. Virus se širi među studentima i nastavnicima u otvorenim školama. Stoga postoje mnoga istraživanja usmjerena na te viruse. Što se tiče varijanti, on zaključio je da, na primjer, studije u Ujedinjenom Kraljevstvu nisu pokazale da je virus posebno usmjeren na malu djecu, što znači da ne zaražava djecu više od ostalih epidemijskih virusa u regiji. Što se tiče zaštite djece, dr. Kerkhove je istaknuo da je prevencija najbolji način zaštite djece.Želimo spriječiti što više infekcija na globalnoj razini. Rješenje je poštivanje svih mjera. Sveobuhvatan paket intervencija koje stalno čujete odnosi se i na djecu. Moramo osigurati da djeca imaju čiste ruke i pravilno oprati ruke sapun i vodu, pjevajte, tako da imaju dovoljno mjehurića, i pobrinite se da su djetetove ruke zaista čiste. Osim toga, obrišite ruke proizvodima na bazi alkohola. Obavezno izvodite bonton disanja i poduzmite mjere prilikom kihanja . Čak i moje dvogodišnje dijete kašlje i kihne do lakta. To su dobre navike za djecu da odrastu ", rekao je dr. Kerkhove, koji je pozvao roditelje da slijede dob svoje djece. Lokalne smjernice i osigurajte da djeca nose maske: "Čistih ruku stavite masku na uši, prekrijte nos i usta i pobrinite se da djeca ne dodiruju vanjski dio maske. Pazite da imaju čiste ruke. Operite ruke čak i ako skinete maska. Pokušat ćete razgovarati sa svojim djetetom i odgovoriti na njegova pitanja. Mnogo je zbunjujućih i zastrašujućih informacija. Stoga, uzmite vremena da razgovarate s njima i odgovorite na njihova pitanja kako biste ublažili njihov strah i osigurali da dobiju korisne informacije .Najvažnija stvar koju bilo tko može učiniti je održavati fizičku

distancu. Klonite se ljudi koji nisu članovi neposredne porodice. "Ovo je najbolji način da se spriječi širenje SARS-CoV-2", zaključio je dr. Kerkhove.⁸⁰

4.3. Zaštita djece od COVID-19 u sistemima alternativnog zbrinjavanja

U slučajevima kada su usluge socijalne zaštite paralizirane ili smanjene i potrebne su mjere socijalne izolacije, potrebno je dati prednost alternativnim pružateljima skrbi (skrb o djeci i rođacima udomiteljskih porodica) u porodici i osigurati stroga ograničenja u institucionalnoj skrbi. Ova situacija također utječe na pružatelje alternativne skrbi i osoblje koje nadgleda takvu skrb, pa su hitno potrebne nove strategije za rješavanje tih problema. S obzirom na rasprostranjenost i razmjere ove situacije, ova će hitna situacija dovesti do veće potražnje za alternativnom skrbi (posebno hitnom privremenom skrbi), stoga bi ovi pružatelji usluga trebali izraditi odgovarajuće akcijske planove za dovršavanje zadatka.

Djeca koja se već nalaze u sistemu alternativnog zbrinjavanja se suočavaju sa specifičnim izazovima:

- Rođaci koji se brinu o djeci (obično bake i djedovi i / ili odrasli) mogu to privremeno prestati zbog narušenog zdravlja i mogu napustiti djecu o kojoj se skrbi u tim porodicama zbog ekonomskog utjecaja pandemije na udomiteljske porodice.
- Zbog naglog zatvaranja ustanova za njegu i povratka djece u njihove domove i zajednice bez odgovarajuće pripreme, mogu postojati rizici zbrinjavanja djece u ustanovama. Budući da je mogućnost zaraze u grupnom smještaju veća, djeca imaju veći rizik od zaraze i postat će žrtve zlostavljanja, zanemarivanja i iskorištavanja, pa je i boravak u ustanovi u opasnosti. To se posebno odnosi na djecu s teškoćama u razvoju koja imaju veću vjerojatnost smještaja u ustanove, a u nekim slučajevima (zbog određenih postojećih zdravstvenih problema ili oštećenja, uključujući imunodeficijenciju) mogu biti osjetljiviji na razvoj COVID-19 i ozbiljniji razvoj oblici.
- Rizik izolacije i odvajanja djece od vršnjaka u neovisnom životnom planu može se povećati, a možda će biti teško dobiti novac i druge oblike potpore potrebne za svakodnevni život.

⁸⁰ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

- Neka djeca u sistemu alternativne skrbi nezadovoljna su svojom okolinom i ne mogu tolerirati prisilnu izolaciju. Ostali koji su se nedavno pojavili iz alternativnih sistemaskrbi mogu se suočiti s krajnjom socijalnom izolacijom i nedostatkom financijske i praktične podrške tijekom svog osjetljivog razdoblja. Kada je riječ o djeci koja se bave uličnim poslovima, kao i o djeci izbjeglicama i imigrantima, zbog zatvaranja karantene i javnih usluga, njihov pristup pomoći i uslugama postat će sve manji i prijeto im uhićenje i pritvor. Djeca izbjeglice i imigranti također možda neće moći pristupiti osnovnim uslugama zbog zakonskih, jezičnih ili sigurnosnih prepreka ili činjenice da nemaju dokumente.⁸¹

Djeca koja prose mole za usluge koje pruža sklonište kako bi zadovoljile svoje osnovne potrebe. Većina ove djece je lošeg zdravlja i možda su podložnija COVID-19. Uz to, ova djeca mogu trpjeti seksualno zlostavljanje i nasilje ako žive sama na ulici, posebno u trenutnoj situaciji, druga djeca / odrasli koji obično žive s njima možda su napustili grad. Većina ove djece živi sama i možda su izgubila prihod zbog mjera suzbijanja bolesti, pa im je potrebna dodatna pomoć da bi preživjeli. Koje mjere treba poduzeti kako bi se zaštitila ta djeca. „Koliko su tačno podložna djeca i adolescenti virusu je još uvijek otvoreno pitanje. Relativno mali broj prijavljenih slučajeva među djecom i adolescenti doveli su do nagađanja da ih je manje podložan virusu. Međutim, ovo bi moglo odražavati činjenica da se mlađe populacije manje testiraju ili imaju različiti nivoi izloženosti virusu. Definitivno odgovor je težak jer studije pokazuju da su različite razvrstavanje po godinama, istorija izloženosti, definicije infekcije i odvijala se u različitim fazama pandemije.“⁸² Države i organizacije civilnog društva trebale bi osigurati da skloništa i slične institucije dobiju status osnovnih usluga te u tim institucijama pružiti informacije o tome kako spriječiti širenje COVID-19, kao i osnovne usluge kao što su zdravstvena zaštita, sanitacija, zaštita, obrazovanje i prehrana. Policijskim vlastima treba naložiti da ne uhićuju djecu s ulice jer se ne pridržavaju mjera samoizolacije, već bi im se trebala pružiti skloništa ili drugi alternativni smještaj, zdravstvena zaštita i usluge podrške, uključujući dječje linije za pomoć.⁸³

Rezime

⁸¹ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

⁸² UNICEF, *Averting a lost COVID generation , A six-point plan to respond, recover and, reimagine a post-pandemic world for every child*, 2021. str.4

⁸³ Internet izvor: <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2021.

Bolest uzrokovana COVID-19 i mjere borbe protiv nje utjecale su na djecu, porodice i širu okolinu. Uvođenjem hitnih mjera obustavljeno je pružanje određenih javnih usluga, što je dodatno povećalo teret za ljude koji su već pod pritiskom. Siromašne porodice, tj. one s ograničenim resursima, najviše će utjecati na mjere za sprečavanje i kontrolu COVID-19, poput ograničenja kretanja i korištenja javnog prijevoza, što rezultira smanjenim prihodima / zaposlenjem, zatvaranjem škola i smanjenim socijalnim pristupom. Usluge zaštite i socijalne pomoći, glad i socijalna izolacija. Virus COVID-19 može brzo promijeniti životni okoliš djece. Mjere izolacije kao što su zatvaranje škola i ograničenja kretanja poremetili su normalan život djece i socijalnu potporu, dok su istovremeno vršili veći pritisak na roditelje i njegovatelje koji moraju pronaći alternativne mogućnosti roditeljstva ili odustati od posla. Stigma i diskriminacija virusa COVID-19 mogu djecu učiniti ranjivijom na nasilje i psihosocijalno uznemiravanje. Mjere kontrole bolesti koje ne uzimaju u obzir rodno specifične potrebe i ranjivost žena i djevojaka također mogu povećati rizik od njihove zaštite i dovesti do negativnih obrambenih mehanizama. Djeca i porodice koji su ugroženi zbog socijalno-ekonomske isključenosti ili oni koji žive u prepunim sredinama posebno su ugroženi. Djeca u potrebi povećala su se s 33% na 97%), ali potražnja za medicinskim uslugama također se općenito povećala. U drugom valu potražnja za stručnim ispitima znatno je porasla, dok su druge vrste ispita izgubile na važnosti. Otprilike polovica (45%) djece ove dobi koja ne mogu dobiti medicinske usluge u hitnom stanju još uvijek ne mogu dobiti medicinske usluge čak ni nakon ukidanja hitne situacije. Trebaju usluge socijalne zaštite i uspješno pružaju usluge socijalne zaštite za 14% djece ove dobi. Među djecom koja ne mogu pružiti ove usluge u hitnim slučajevima, dvije trećine 3% djece ne može koristiti te usluge čak i nakon što njihova bolest završi. Istodobno 1% djece treba nove usluge socijalne zaštite. Gotovo sva djeca u ovoj dobnoj skupini sudjelovala su u učenju na daljinu. Tri četvrtine djece izvršilo je sve zadaće i zadatke bez prepreka kroz ovu nastavu. Petina djece ima povremene probleme. Oko 3% djece ne uspije završiti svoj studij. Obaveza polaska u školu. Najčešći problemi u učenju na daljinu povezani su s dječjim osjećajima i uvjetima učenja kod kuće, dok se tehnički problemi rijetko prijavljuju. Uz to, za petinu djece ove dobi, još jedan problem s kojim se moraju suočiti u procesu učenja na daljinu je promjena nastavne platforme. Više od 90% djece često ili povremeno zatraži pomoć roditelja tijekom učenja na daljinu. Većina roditelja zadovoljna je načinom poučavanja, a oko 16% njih je nezadovoljno ili vrlo nezadovoljno. Škole obično izravno komuniciraju s učiteljima i daju prijedloge i materijale za olakšavanje procesa učenja na daljinu. Roditelji kažu da se djeca ove dobi često susreću s poteškoćama u mentalnom zdravlju u usporedbi s djecom. Imali su poteškoća s

koncentracijom najčešće (31%), praćeni neurotizmom i razdražljivošću (29%), dok je oko jedne petine iskusilo nemir i tjeskobu (19%) i osjećaj usamljenosti (22%).⁸⁴

POGLAVLJE V.

Zaštita i sigurnost djece na internetu

Opasnost od interneta

⁸⁴ UNICEF, Istraživanje o uticaju pandemije Covid-19 na porodice sa decom u Srbiji (drugi talas istraživanja) Srbija, jun – jul 2020.

5. Zaštita i sigurnost djece na internetu

Sve nove stvari, donekle su nepoznate stvari, što većini ljudi izaziva određeni strah i nelagodu. Općenito govoreći, isto vrijedi i za korištenje računala i korištenje Interneta. Za većinu roditelja i učitelja Internet je nepoznato područje i svakodnevno je sve više mogućnosti za njegovo korištenje. Ponekad možete čuti kako netko kaže da je vaše dijete naučilo „računati“, umjesto da nauči govoriti ili hodati. Današnja djeca mogu lako koristiti medije, posebno Internet. Roditelji ponekad znaju dati svojoj djeci pametni telefon u žurbi kako bi djecu zaokupili igrama, crticama itd. Najčešća je situacija da djeca imaju očitu istraživačku prirodu, istražiti će stvari pred sobom i naučiti koristiti Internet neovisnim istraživanjem. Stoga ne treba izbjegavati Internet niti odbijati naučiti osnove Interneta. Idealno bi bilo da roditelji i djeca zajedno nauče kako Internet funkcionira i što globalna mreža mora pružiti. Razgovor i obrazovanje o opasnim stvarima koje postoje na Internetu dovest će do sigurnosti djece na Internetu. Ne samo da treba educirati djecu, već treba educirati i njihove roditelje, učitelje i javnost. Samo se na taj način mogu postići željeni rezultati u obliku zaštite djece na Internetu. Znanje je najbolja obrana od stvari koje nam

mogu naškoditi, pa stoga ovaj članak želi podići svijest ljudi o negativnim stvarima koje mogu ugroziti sigurnost internetske djece i kako pravodobno prepoznati i zaštititi djecu.⁸⁵

5.1. Opasnost od interneta

Uz svoje prednosti, Internet zasigurno ima i svojih nedostataka. Mnogo opasnosti vrebaju na Internetu, posebno za one koji ga ne znaju koristiti. Te su opasnosti uglavnom djeca. Iako Internet nudi nevjerojatne mogućnosti, valja shvatiti da druga strana Interneta nije tako "sjajna". Težak (2010) je u svojoj knjizi izjavio da ljude moraju zanimati novi koncepti i aktivnosti putem tajnosti, a moraju ih zanimati i prikladan pristup i ponašanje ljudi na Internetu, cyber kriminal, zlonamjerni kod, cyber seks, krađa. Zainteresirani za identitet i sigurnost. umrežavanje. Kibernetski kriminal obuhvaća sve kriminalne napade koje mogu prouzročiti komunikacijski uređaji u mreži, kao i bilo koju vrstu kriminala koji koristi računala i mreže kao sredstvo, metu i / ili mjesto za kriminalne radnje. Uz to, kibernetički kriminal također uključuje određena kaznena djela olakšana uporabom računala. Primjerice, riječ je o zločinima poput internetske prijevare, dječje pornografije, krađe Interneta itd. Naravno, ovu prijetnju s Interneta možemo obraniti. Razni sigurnosni hardver i softver pružaju korisnicima pomoć i sigurnost u određenoj mjeri. No, kako je rekao Težak, mora se naglasiti da nikada neće biti rješenja koje može u potpunosti zaštititi korisnike. Sigurnosni hardver i softver samo su dio zaštite, ali važnija uloga leži u razumijevanju i svijesti korisnika o opasnostima Interneta te njihovom ovladavanju i primjeni znanja. Iako je Internet važan izvor zabave, on može brzo pružiti sve vrste zanimljivih informacija i može komunicirati s mnogim ljudima, ali morate biti svjesni rizika koje on donosi. Ako se zloupotrijebi ta prednost, prednosti i prednosti na Internetu također mogu predstavljati prijetnju. Stoga Internet pruža anonimnost koja se ne može postići u bilo kojoj drugoj vrsti komunikacije.⁸⁶ U usporedbi s međuljudskom komunikacijom, ona oslobađa i potiče ljude na prisniju komunikaciju, tako da možemo razgovarati o vrlo osobnim i teškim temama i dobiti podršku koju bismo inače teško mogli potražiti. Ali istodobno, ideja anonimnosti daje ljudima lažni osjećaj sigurnosti, dopušta lažne izjave i omogućuje djeci i odraslima da govore i čine stvari koje prije ne bi, misleći da neće biti odgovorni za ono što oni čine. Ispitivanje dječjih osjetljivih i uznemirujućih, potencijalno štetnih iskustava i opasnih ponašanja zahtijeva oprez i posebne metode. Pri popunjavanju posebno osjetljivih dijelova upitnika dijete može odabrati

⁸⁵ Mikšec, Tea, Sigurnost i zaštita djece na internetu, Diplomski rad, Univerzitet u Zagrebu, 2019

⁸⁶ Mikšec, Tea, Sigurnost i zaštita djece na internetu, Diplomski rad, Univerzitet u Zagrebu, 2019

hoće li i dalje ispunjavati upitnik uz pomoć anketara ili će samostalno odgovarati putem tableta, a da anketar ne bude prisutan. Prvo pitajte dijete o iskustvima koja su mu smetala ili mu smetaju. Definirajte ta iskustva kao "nešto što osjećaju depresivno, nelagodno, uplašeno ili ne bi smjelo vidjeti". Uzimajući u obzir da određeni problemi mogu djetetu stvarati probleme, i potičući ljude da se prisjete stresa i uznemirujućih iskustava koja su prije doživjeli, te izdali letke, popis telefonskih linija za pomoć i one kojima je potrebna dodatna podrška i savjetovanje Gdje se djeca i roditelji mogu obratiti . Nakon sudjelovanja u istraživanju, distribuirajte ovu uputu svakom djetetu i roditelju. U posljednjih godinu dana otkako je provedeno ovo istraživanje, 14,3% djece između 9 i 17 godina doživjelo je neke probleme ili nevolje na Internetu. Većina djece (80%) imala je nekoliko takvih iskustava u godini prije istraživanja, a gotovo petina njih se često događalo, dok je oko 2% djece imalo uznemirujuća iskustva na mreži ili gotovo svaki dan. Starija djeca (21% djece u dobi od 15 do 17 godina) imaju više internetskih smetnji od internetske djece (9% djece u dobi od 9 do 11 godina). Rizici s kojima se djeca suočavaju na internetu mogu se podijeliti u dvije kategorije: rizici povezani sa sadržajem i rizici povezani s neželjenim vezama. S obzirom na to da djeca o uznemirujućim iskustvima na internetu govore od 9. godine, čini se da bi internetsku edukaciju o sigurnosti i svijesti o opasnom ponašanju trebalo započeti odmah nakon što djeca počnu češće kontaktirati mobitele i Internet. . Uz to, uzimajući u obzir brzinu razvoja digitalne tehnologije i mogućnosti koje se pružaju korisnicima, potrebno je kontinuirano pratiti nove rizike, prepreke i izazove s kojima se suočavaju djeca, istovremeno prilagođavajući i stvarajući mogućnosti zaštite i podrške djece koja trebaju biti zaštićena i sigurna na Interneta.⁸⁷

5.2. Eksploatacija djece na internetu

Duboka patnja djece koja su žrtve internetskog iskorištavanja nedavno je odjeknula u međunarodnim medijima. Zbog široke medijske pozornosti na ovu temu, mnoge uobičajene zablude izjednačavaju iskorištavanje djece na Internetu s pedofilijom i dječjom pornografijom. provjeri ponovno. Većina glasača su roditelji i pozivaju mnoge donositelje odluka da se usprotive cyber maltretiranju. Iako Internet sam po sebi nije "zao", postao je alat za razne oblike iskorištavanja maloljetnika, što često donosi tragične posljedice. Internet veza uglavnom se odnosi na upotrebu društvenih mreža i mobilnih telefona, vrlo je česta među djecom i mladima širom svijeta jer im pruža značajne koristi u obrazovanju, socijalnoj

⁸⁷ Mikšec, Tea, Sigurnost i zaštita djece na internetu, Diplomski rad, Univerzitet u Zagrebu, 2019

interakciji i sudjelovanju u raznim aktivnostima. Međutim, informacijske i komunikacijske tehnologije (ICT) također su idealni alati za grabežljivce jer pružaju sigurnost, jednostavan pristup žrtvama i mogućnost stvaranja lažnih osobnih podataka. Odrasli, uključujući roditelje, staratelje, učitelje, državne službenike i privatni sektor, imaju specifične uloge i odgovornosti za zaštitu djece. Suočeni su s izazovom zaštite djece od mrežne eksploatacije i nastoje postići ravnotežu između kontrole i povjerenja. Jugoistočna Europa nije imuna na ovu pojavu. U nedostatku službenih podataka o iskorištavanju djece putem ICT-a, postoje dokazi da se dječja pornografija na Internetu razvila u milijardu dolara vrijednu industriju, postala jedan od najprofitabilnijih oblika cyber kriminala u regiji, očitno seksualne informacije (poslane), regrutiranje (preinaka) i virtualno zlostavljanje (cyber maltretiranje) uglavnom se ne smatraju zlostavljanjem i stoga niti prijavljene niti kazneno gonjene.⁸⁸

5.3. Virtuelni svijet

Uz komunikaciju s nepoznatim osobama na Internetu, istraživanje također pokazuje da do sada 14% djece živi s ljudima koje poznaje na Internetu, a ta se aktivnost s godinama povećava, pa je stoga većina djece u grupi imala 15 do 17 godina. godine (26%, 8%), zatim od 12 do 14 godina (12,0%) i na kraju 3,0% najmlađe djece između 9 i 11 godina. Mora se spomenuti da ukupan broj uzoraka o kojima govorimo iznosi 14%, odnosno 138 djece. S obzirom na dob ljudi koji žive nakon što se djeca upoznaju na Internetu to su uglavnom susreti s vršnjacima ili mladima. Život djece s prijateljima uglavnom je jedan na jedan, a samo njih desetak upoznalo je više od desetak ljudi koje prije nisu poznavali. Učestalost susreta djece s ljudima koje upoznaju samo putem interneta i broj ljudi koje susreću ukazuju na to da postoji apsolutna potreba za edukacijom djece i roditelja o sigurnosti na mreži. Također je potrebno podići svijest o različitim načinima na koje roditelji i učitelji posreduju kada djeca koriste Internet kod kuće i u školi.⁸⁹

5.4. Internet sadržaj neprimjeren djeci

⁸⁸ Save the Children, Sprečavanje eksploatacije djece u Evropi, eksploatacija djece na internetu, regionalni izvještaj april 2013.

⁸⁹ Ciboci, Lana, Čosić, Predrag, Kanižaj, Igor, Potočnik, Dunja, Vinković Dejan, Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb 2020.

Internet je globalna mreža u kojoj postoje beskrajne staze tako da se djeca čak i nenamjerno mogu susresti sa stranicama s neprikladnim sadržajem. Internet je naravno izvor svih vrsta zanimljivih informacija, ali nažalost i on ima svojih nedostataka. Od lažnog predstavljanja i lažnog predstavljanja, krađe identiteta do pornografije, na internetu postoji mnogo pozitivnih načina nanošenja štete djeci. Na pitanje kako Internet predstavlja opasnost i štetu djeci, Maleš i Stričević (2008)⁹⁰ istaknuli su u knjizi da sljedeće četiri glavne opasnosti dijele u sljedeće kategorije: djeca će se komercijalizirati, komunikacija će donijeti rizike, neistinite informacije i seksualno iskorištavanje djece djece. Kada je riječ o činjenici da djeca žele komodizirati, to znači da će izravne poveznice na nekim stranicama namijenjenim djeci dovesti do neprikladnog sadržaja. Štoviše, na takvim se web stranicama često pojavljuju oglasi za proizvode poput alkohola, pa čak i droga, odnosno oglasi za proizvode za odrasle i zabranjene proizvode. Kad potičete djecu da daju svoje osobne podatke za buduće zlostavljanje, pozovite ih da sudjeluju na sastancima na mjestu. Djeca obično šute sa svojim roditeljima i izravno im pružaju razne sadržaje (poput seksualnog sadržaja, govora mržnje i slično). . Uz to, djeca, bilo da su žrtve ili napadači, često su izložena elektroničkom nasilju jer anonimnost koju pružaju internetske stranice koje posjećuju snižava prag njihove odgovornosti. Zbog toga djeca misle da mogu pisati, objavljivati ili objavljivati bilo što i to bez ikakvih posljedica ili kazne. Lažni podaci i lažni sadržaji česti su na Internetu. Važno je djecu naučiti razlikovati visokokvalitetne stranice na kojima se nalazi stvarni i prikladan sadržaj te ih razlikovati od stranica koje vjerno prikazuju potpuno nestvarne i izmišljene stvari i događaje. Pri ocjenjivanju sadržaja važno je znati da uz Internet postoje i neki resursi koji mogu potvrditi autentičnost određenih informacija, poput knjiga, časopisa, enciklopedija i odraslih s određenim iskustvom u informacijama. Seksualno iskorištavanje djece vrlo je ozbiljna tema i predstavlja jednu od najvećih opasnosti za djecu koja vrebaju na Internetu. Nažalost, seksualni sadržaj lako je dobiti jer mnoge uvredljive tehnike usmjeravaju promet izravno na njih. U većini slučajeva, ako su djeca izložena takvom sadržaju, ona ih niti ne razumiju, zbog čega im je lako dobiti iskrivljene seksualne fotografije. Ponekad se slike djece iste dobi koriste za privlačenje mlađe publike, pa se na taj način djeca lako ciljaju na seksualno iskorištavanje. Maleš i Stričević⁹¹ predstavili su rezultate istraživanja koje je Eurobarometer (tehnički instrument Europske unije) proveo u nordijskim zemljama 2004. godine. Uzorak su uzela djeca između 9 i 16 godina. Rezultati istraživanja pokazuju da je 44% djece koja koriste Internet gledalo stranice s pornografskim sadržajem, 25% njih dobivalo je pornografski sadržaj, 30% njih je vidjelo stranice s nasilnim slikama, a samo 15%

⁹⁰ Maleš, D., Stričević, I. (2008). *Moje sigurno dijete*. Zagreb: Udruženje Djeca prva.

⁹¹ Maleš, D., Stričević, I. (2008). *Moje sigurno dijete*. Zagreb: Udruženje Djeca prva.

roditelja reklo je da su upoznati sa dječje aktivnosti. Rezultati su zabrinjavajući, ali na njih može pozitivno utjecati obrazovanje roditelja, učitelja i javnosti. Važno je da roditelji moraju savladati osnovne usluge Interneta, a ako o internetu ne znaju ništa, moraju potražiti stručnu pomoć. „Može se reći da Internet zaista otvara vrata svijetu, ali prije nego što ih dijete otvori, roditelji moraju znati što čeka iza njega!“ (Maleš i Stričević, 2008., str. 50).⁹² Svaki bi roditelj trebao pratiti ponašanje svoje djece na računalu, posebno kada koristi Internet, i znati koje web stranice njihova djeca posjećuju. Korištenje Interneta također može biti zanimljiva aktivnost razmjene podataka. Roditelji i djeca zajednički će istraživati i strogo cenzurirati sadržaj i informacije dostupne na Internetu. Na primjer, pronađite nečiji telefonski broj, pronađite svoju kuću ili kuću prijatelja, pronađite školu koju pohađa vaše dijete, virtualno putujte u grad, promatrajte prostor, igrajte obrazovne igre, čitajte zanimljive interaktivne priče itd. Dijeljenje interneta može se provoditi od djetinjstva, što je dobar temelj za razvoj dječje medijske pismenosti u budućnosti. Kad roditelji koriste Internet, trebali bi donositi pravila sa svojom djecom, ali izbjegavati strogu zabranu korištenja interneta. Maleš i Stričević naglasili su da roditelji djecu ne uče tabuima, već ih potiču na istraživanje tabua. Ako roditelji koriste računala i Internet, bez obzira na to nadziru li ih ili ne, djeca su uspostavila jasna pravila o dopuštenju i zabrani učenja samokontrole. Preporučuje se da roditelji označe stranicu odgovarajućim sadržajem prikladnim za dijete. Dijalog bi trebao pokazati djeci da je Internet mreža koja sadrži bezbroj korisnih i zanimljivih informacija i sadržaja, ali istodobno postoje neistiniti i opasni podaci i sadržaji. Upravo zbog ovih neistinitih i opasnih informacija i sadržaja djeca trebaju znati kako provjeriti autentičnost određenih podataka pronađenih na Internetu. Uz to, djeci je potrebno objasniti opasnost od davanja osobnih podataka na određenim web mjestima, jer ne znaju tko traži njihove podatke niti kako će se dalje koristiti, a takvi se podaci često zloupotrebljavaju. Ako roditelji nauče svoju djecu da razgovaraju s njima kad god na internetu pronađu nešto loše ili zastrašujuće, onda je to velik korak u smislu sigurnijeg korištenja Interneta. Budući da su roditelji djeci uzor, djeca će razviti naviku roditelja koristeći Internet. Tada bi roditelji trebali biti primjer kako se Internet koristi na koristan i zanimljiv način - pokazati djeci koje su stranice korisne, zanimljive, ali i štetne i reći im zašto.⁹³

Rezime

⁹² Maleš, D., Stričević, I. (2008). *Moje sigurno dijete*. Zagreb: Udruženje Djeca prva.

⁹³ Mikšec, Tea, *Sigurnost i zaštita djece na internetu*, Diplomski rad, Univerzitet u Zagrebu, 2019

Elektroničko nasilje definira se kao "slanje ili objavljivanje uvredljivog teksta ili slika putem Interneta ili drugih digitalnih komunikacijskih metoda" (Willard, 2004., prema Tomić Latinac i sur., 2010.), što uključuje razne uvrede ili vulgarnosti, Elektroničke vijesti koje širi glasine, Izuzeti iz grupe, objaviti nejavne osobne podatke itd. Elektroničko nasilje ponekad ima ozbiljnije posljedice od stvarnog nasilja. To je upravo zato što publika (svjedoci) na mobitelima i Internetu može biti veća i vrlo se brzo širiti, a žrtve obično ne znaju tko je ili je počinitelj počinitelj. Da. Štoviše, napisani se tekst može dugo koristiti na mreži, a žrtva će ponovno trpjeti nasilje svaki put kad ga pročita. Čovjek takvo iskustvo često doživi kod kuće, pa je njegov sigurnosni prostor ugrožen. Djeca koja doživljavaju nasilje putem mobilnih telefona i Interneta suočavaju se s nasilnim životima gotovo licem u lice. Djeca koja priznaju da se nasilno ponašaju u susret drugima, također će pokazivati nasilno ponašanje u virtualnom svijetu. Vidi se da se nasilno ponašanje prenosi iz jednog prostora u drugi, a dječje iskustvo u virtualnom svijetu isprepliće se s njihovim iskustvom u stvarnom (offline) svijetu. Drugim riječima, granica između virtualnog i stvarnog svijeta vrlo je uska i doista je moguće da će se komunikacija započeta u stvarnom svijetu često nastaviti i širiti u virtualnom svijetu, i obrnuto. Zbog različitih mogućnosti interakcije i komunikacije i njihovog ispreplitanja, oblici štetnog ponašanja djece također se povećavaju. Jedna trećina (33,3%) djece koja su priznala da su nasilna prema drugima doživjela je nasilno ili neugodno postupanje s njima. Uz to, svako peto dijete koje je bilo izloženo elektroničkom nasilju priznaje da je njihovo ponašanje prema drugima ponižavajuće. Na temelju gore navedenih podataka, ljudi mogu razmatrati moguće širenje i razvoj radikalnih oblika odgovora kao način suočavanja sa stresnim situacijama. To potvrđuje da djeca trebaju biti ovlaštena za rješavanje opasnih i teških situacija, a sudjelovanje i podrška odraslih za djecu. Među 71 djecom koja su doživjela nasilje i zlostavljanje na Internetu, 35% se osjećalo bijesno, 23% tužno, 5% djece osjećalo se prestrašeno, a 10% djece nakon iskustva nije pokazalo nikakve posebne reakcije. Kako se uporaba interneta povećava, može se očekivati da će se učestalost nasilja u internetskom prostoru povećavati. Starija djeca također provode više vremena na mreži i razgovaraju o neugodnijim i uznemirujućim iskustvima. Stoga je važno da kampanje protiv nasilnog ponašanja budu usmjerene na djecu ranog adolescentnog doba, promiču sigurno korištenje Interneta i potiču razvoj medijske pismenosti i etičkog ponašanja na internetskom polju. Važno je elektroničko nasilje i nasilje u stvarnom svijetu tretirati kao povezane fenomene. U ovom fenomenu kriminalci koriste blagodati i osobitosti Interneta kako bi naštetili žrtvama, a ljudima koji trpe nasilje može biti teže izbjeći ovu situaciju. Rezultati također pokazuju da su se djeca koja priznaju nasilje nad drugima doživljavala kao žrtve nasilja i zlostavljanja. Stoga je važno pružiti mogućnosti podrške i tretmane djeci koja su doživjela nasilje kako bi i oni

mogli dobiti pomoć i podršku koja im je potrebna. Preporuke u okviru preventivnih programa i preporuke za djecu trebale bi imati za cilj podučavanje poštovanja drugih korisnika na polju Interneta, poticanje kritičkog mišljenja i raspravljanje o načinima zaštite i prijavljivanja elektroničkog nasilja. Uz to, važne smjernice za osnaživanje i prevenciju elektroničkog nasilja uključuju osnaživanje svjedoka, posebno među djecom.⁹⁴

Nema sumnje da će digitalna tehnologija sve više utjecati na budućnost. Djeca već čine velik udio Globalno povezano stanovništvo, njegov će se udio u bliskoj budućnosti samo povećavati. Kako se stopa penetracije Interneta u regiji nastavlja povećavati, budući razvoj Udio djece i mladih je najbrži. Dostupno njima Više digitalnih uređaja i mrežnih platformi, podosta. Informacijske i komunikacijske tehnologije i dalje će zauvijek utjecati na dječji život. Baš kao i nove tehnologije poput Interneta i umjetne tehnologije. Inteligencija pomaže u promjeni digitalnog krajolika na globalnoj razini.⁹⁵

Zaključak

U decembru 2016. godine, uz podršku UNICEF-a, MFS-EMMAUS započeo je s provedbom projekta „Izrada kodeksa ponašanja djece u Bosni i Hercegovini za prevenciju nasilja nad djecom“ kako bi se prilagodio postojećim smjernicama za prevenciju u Bosni i Hercegovini i njegovo nasilje nad članovima porodice. Drugim riječima, Republika Srpska (RS) u Distriktu Brčko (BD) Bosne i Hercegovine je u proteklih nekoliko godina donijela zakon o zaštiti i postupanju s djecom i maloljetnicima u kaznenom postupku, a Federacija Bosne i Hercegovine (FBiH) Zakon je usvojen 2014. godine). Iako novi pravni okvir prepoznaje i poštuje ranjivost djece u kontaktu s kaznenopravnim sistemom (kao kriminalci, svjedoci ili žrtve) i usredotočuje se na najbolji interes djece i mladih, ova korak-po-korak rješenja nisu praćena ozbiljno. Nastojanja da se stvore uvjeti za njihovu praktičnu primjenu. Primjena alternativnih mjera ne ovisi samo o pravnom i institucionalnom okviru, već u velikoj mjeri i o praksi sudionika u kaznenopravnom sistemu - praksi tužitelja, socijalnih službi i agencija za provođenje zakona koji moraju razumjeti ove mjere i postupci.

⁹⁴ Ciboci, Lana, Čosić, Predrag, Kanižaj, Igor, Potočnik, Dunja, Vinković Dejan, Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu, Ministarstvo znanosti i obrazovanja Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb 2020.

⁹⁵ Unicef, Djeca u digitalnom svijetu, Stanje djece u svijetu 2017.

U skladu s gore spomenutim propisima, posebna pozornost posvetit će se formuliranju posebnih smjernica za prevenciju nasilja nad djecom koje su prikladne za dječje potrebe, te njihovoj modifikaciji kako bi se olakšala upotreba profesionalaca.⁹⁶

Implementacija i sprovođenje zakona

Očekivani ishodi:

- Smanjiti fizičko nasilje nad djecom od strane roditelja, skrbnika i državnih službenika;
- Smanjiti seksualno zlostavljanje djece, uključujući prisilni ili kompulzivni seks, neželjene seksualne pokušaje i neželjeni seksualni kontakt;
- Smanjiti seksualno iskorištavanje djece, uključujući trgovinu ljudima, pornografiju i prostituciju;
- Smanjite pretjerano pijenje i trovanje;
- Smanjiti smrtnu slučajevu povezane s oružjem i ozljede koje nisu opasne po život;
- Povećati pozitivne rodne i socijalne norme.

Norme i vrijednosti

Očekivani ishodi:

- Smanjenje prihvaćanja nasilja od strane žena i djece;
- Smanjiti broj ranih i prisilnih brakova;
- pozitivnije uvjerenje u ravnopravnost spolova i ravnopravnost spolova u podjeli rada;
- Držite pozitivniji stav prema discipliniranju roditelja na nenasilan način;
- Dalje razumjeti što predstavlja zlostavljanje intimnih partnera i djece, a promatrači će više intervenirati kako bi spriječili nasilje nad djecom i intimnim partnerima;
- Smanjite fizičko ili seksualno nasilje roditelja ili intimnih partnera.

Sigurno okruženje

⁹⁶ Internet izvor: <https://mfs-emmaus.ba/projekti/sprecavanje-nasilja-nad-djecom-u-bosni-i-hercegovini/> pristup 24.03.2021.

Focus Fokus strategije je promjena socijalnog i prirodnog okruženja zajednice (umjesto pojedinaca u zajednici) kako bi se potaknulo pozitivno i obeshrabreno

- Uključuje metode poput policijskog rada usmjerenog na probleme, s naglaskom na „Vruće točke“ nasilja, zaustavljanje nasilnih sukoba zaustavljanjem osвете i promjenom izgrađenog okruženja.

Podrška roditeljima i starateljima

Cilj ove strategije je pomoći roditeljima i skrbnicima da shvate važnost pozitivne, nenasilne discipline i bliske i učinkovite komunikacije, smanje oštre roditeljske stilove i uspostave pozitivan odnos roditelja i djeteta.

Prihodi i ekonomsko osnaživanje

Cilj ove strategije je poboljšati ekonomsku stabilnost i sigurnost porodica.

Usluge odgovora i podrške

Cilj je da djeca prijave nasilne incidente i budu upućena u druge uslužne agencije. Te mjere mogu uključivati metode savjetovanja i liječenja, kombinaciju probira i intervencijskih mjera, programe liječenja maloljetnih prijestupnika u kaznenopravnom sistemu i sestrinske intervencije, uključujući usluge socijalne skrbi u udomiteljstvu.

Obrazovanje i životne vještine

Obrazovanje koristi dječacima i djevojčicama promičući ulogu zaštite djece kako bi mogla postati žrtvama ili zlostavljačima. Uspostaviti sigurno i uzbudljivo školsko okruženje; poboljšajte znanje djece o seksualnom zlostavljanju i kako se zaštititi od seksualnog

zlostavljanja; programi prevencije nasilja među intimnim partnerima mladih i programi obuke za životne i socijalne vještine.⁹⁷

Bibliografija

a) Knjige:

1. Brian Keeley, Editor in Chief; Céline Little, Editor; Juliano Diniz de Oliveira, Research and Policy Specialist; Eric Zuehlke, Editor; Gregory Sclama, Researcher; Kasper Vrolijk, Data Analyst; Upasana Young, Programme Associate (Design); Dawit Ghebremichael, Programme Associate; and David Anthony, Chief of Policy Analysis, *THE STATE OF THE WORLD'S CHILDREN 2019 Growing well in a changing world Children, food and nutrition*, Published by UNICEF since 1980, The State of the World's Children report seeks to deepen knowledge and raise awareness of key issues affecting children and advocates for solutions that improve children's lives.
2. Ciboci, Lana, Čosić, Predrag, Kanižaj, Igor, Potočnik, Dunja, Vinković Dejan, Nacionalno istraživanje o sigurnosti djece na internetu, Ministarstvo znanosti i

⁹⁷Jelena Gluščević, Bojan Popović i Slaviša Bukvić, Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom, Centar za prava djeteta Crne Gore, 2019.

- obrazovanja Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Zagreb 2020.
3. Dragan R. Simić, *HRANITELJSTVO I DOBROBIT ADOLESCENATA*, Istraživanje za unapređenje politika i praksi, Univerzitet u Beogradu — Fakultet političkih nauka Beograd, Jove Ilića 165,
 4. Dževad Termiz, *Metodologija društvenih nauka*, NIK Grafit, Lukavac, 2009
 5. Dževad Termiz, *Specifičnosti metodologije istraživanja u bezbjednosnoj djelatnosti*, FPN, Sarajevo 2014
 6. Jan Beise, Claus Hansen, Laura Healy, Sinae Lee, Naomi Lindt, Yukun Pei, Danzhen You, *LOST AT HOME The risks and challenges for internally displaced children and the urgent actions needed to protect them*, This publication was developed by the UNICEF Data and Analytics Section, Division of Data, Analytics, Planning and Monitoring, in partnership with the Migration and Displacement Team, Programme Division.
 7. Jelena Gluščević, Bojan Popović i Slaviša Bukvić, Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom, Centar za prava djeteta Crne Gore, 2019.
 8. Jelena Vranješević, Borislava Maksimović, Biljana Lajović, Jasmina Nikolić, Marina Bunčić, Gordana Čukuranović, Mirjana Trkulja, Smiljana Grujić, Nevenka Kraguljac, Vesna Radulović, Zlatica Jović, Tim UNICEF-a i CIP — Centra za interaktivnu pedagogiju, Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije, Beograd, 2020.
 9. Klinčić, Dražen, UNICEF u Hrvatskoj, *Pregledni članak UDK: 364.07(497.5) UNICEF*, str 52.
 10. Maleš, D., Stričević, I. (2008). *Moje sigurno dijete*. Zagreb: Udruženje Djeca prva.
 11. Maternowska, M. C., Potts, A., & Fry, D., *The multi-country study on the drivers of violence affecting children: A cross-country snapshot of findings*, Firenca: Kancelarija UNICEF-a za istraživanja — Innocenti, prilagođenoj za R3P studiju u Srbiji. 2016.
 12. Mikšec, Tea, Sigurnost i zaštita djece na internetu, Diplomski rad, Univerzitet u Zagrebu, 2019
 13. Nicholas Rees, Richard Fuller, The Toxic Truth, *Children's Exposure to Lead Pollution Undermines a Generation of Future Potential*, This report has been jointly produced by UNICEF and Pure Earth.
 14. Peter Adamson, Carol Bellamy, Kul Gautam, Richard Jolly, Nyi Nyi, Mary Racelis, Richard Reid, Jon Rohde, *JIM GRANT UNICEF visionary*, Printed on recycled paper by Giuntina, Florence, Italy
 15. Vlah, Nevenka, UNICEF, *United Nations International Children's Emergency Fund—međunarodni fond UN-a*.

b) Izvještaji i publikacije:

1. Alijansa za zaštitu djece u humanitarnim aktivnostima i UNICEF, *ZAŠTITA DJECE ZA VRIJEME PANDEMIJE COVID-19 Djeca i alternativno zbrinjavanje Mjere za hitno djelovanje*, 2020.
2. Etnografsko istraživanje, *Dječiji brakovi u romskoj populaciji u Srbiji*, Beograd 2017.
3. Save the Children, Sprečavanje eksploatacije djece u Evropi, eksploatacija djece na internetu, regionalni izvještaj april 2013.
4. UNICEF Regional Office for Europe, *IMPLEMENTATION HANDBOOK FOR THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF THE CHILD /FULLY REVISED THIRD EDITION/*, Fully revised third edition, September 2007

5. UNICEF Srbija, *NASILJE PREMA DECI U SRBIJI DETERMINANTE, FAKTORI I INTERVENCIJE NACIONALNI IZVEŠTAJ*, 2017.
6. UNICEF u Srbiji, *Studija negativnih iskustava u djetinjstvu*, Beograd, mart 2019.
7. UNICEF, *Neustrašiva i moćna, Glasovi djevojaka adolescentkinja iz Srbije*, 2018.
8. UNICEF, *Averting a lost COVID generation , A six-point plan to respond, recover and, reimagine a post-pandemic world for every child*, 2021.
9. UNICEF, *Core Commitments for Children in Emergencies*, 2020
10. UNICEF, *Determinante i faktori nasilja nad decom u Srbiji*.2019
11. Unicef, *Djeca u digitalnom svijetu, Stanje djece u svijetu 2017*.
12. UNICEF, *Istraživanje o uticaju pandemije Covid-19 na porodice sa decom u Srbiji (drugi talas istraživanja)* Srbija, jun – jul 2020.
13. UNICEF, *POSLOVANJE PO MERI PORODICE , Istraživanje o poslovnim praksama i stavovima dece o uticaju radnog mesta roditelja*. 2020.
14. UNICEF, *PROTECT THE PROGRESS: Rise,Refocus,Recover 2020 Progress Report on the Every Woman Every Child Global Strategy for Women’s, Children’s and Adolescents’ Health (2016–2030)*
15. UNICEF, *Secondary Education Guidance: Multiple and Flexible Pathways*, Published by UNICEF , *Education Section Programme, Division 3 United Nations Plaza New York, NY 10017, 2020*.
16. UNICEF, *Situaciona analiza o položaju djece u Bosni i Hercegovini*, mart 2020.
17. UNICEF, *Stanje dječjih prava , Bosna i Hercegovina, Dječja prava u Bosni i Hercegovini*
18. UNICEF, *SURVIVE and THRIVE Transforming care for every small and sick newborn*, 2019
19. UNICEF, *Šta nam kažu deca o nasilju nad decom, Ključne analize i preporuke istraživanja Deca u akciji !, Odrasli i deca zajedno ka sigurnom i bezbednom djetinjstvu*, 2017.
20. UNICEF, *The State of The World'S Children 2016,A fair chance for every child*, 2016.
21. UNICEF, *Unapređivanje zdravstvenog stanja djece izbjeglica i migranata*, publikacija
22. UNICEF, *UNICEF Humanitarian Action for Children 2021, 2020*
23. Ured UNICEF-a za Hrvatsku Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje svim građankama, građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama podržali aktivnosti i programe koji poboljšavaju živote djece u Hrvatskoj i svijetu. *Sva prava za svako dijete*, Zagreb 2019.

c) Internet izvori:

1. <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 10.03.2022.
2. <https://help.unhcr.org/bosniaandherzegovina/bs/where-to-see-help/unicef/> pristup 08.03.2022.
3. <https://mfs-emmaus.ba/projekti/sprecavanje-nasilja-nad-djecom-u-bosni-i-hercegovini/> pristup 24.03.2022.
4. <https://povijest.hr/nadanasnjidan/kako-je-nastao-poznati-unicef-1946/> pristup 08.03.2022.
5. <https://www.aa.com.tr/ba/svijet/unicef-upozorava-%C5%BEivoti-miliona-djece-ugro%C5%BEeni-je-jemen-na-rubu-gladi/2053326> pristup 10.03.2022.
6. <https://www.unicef.org/> pristup 10.03.2022.

7. <https://www.unicef.org/press-releases/childrens-story-book-released-help-children-and-young-people-cope-covid-19> pristup 09.03.2022.
8. <https://www.unicef.org/press-releases/ipa-who-and-unicef-launch-read-world-international-childrens-book-day-support> pristup 10.03.2022.